HET MYSTERIE VAN DE INCARNATIE BELEVEN

INTERNATIONAL UNION
SUPERIORS GENERAL

Nummer 188 - 2025

HET MYSTERIE VAN DE INCARNATIE BELEVEN

Bulletin UISG **Nummer 188, 2025**

Presentatie 3

Om de wereld te redden wordt God mens. Is er een andere weg voor ons? 6
P. Carlos del Valle, SVD

Doorleefde armoede en gekozen armoede: een theologische benadering van de gelofte van armoede gebaseerd op de ervaring van de allerarmsten 23
Zr. Marie Desanges Kahindo Kavene, SM

Luisteren naar de roep van stilte voor een synodaal gewijd leven bewust van zijn oorsprong en bestemming 31
P. Mauro-Giuseppe Lepori, OCist

Een manier van verbinden.
Een poging om na te denken over een specifieke eigenschap van religieus leven vandaag de dag 45
Zr. Dr. Britta Müller-Schauenburg, CJ

De conciliaire en post-conciliaire theologie over het godgewijde leven en voorstellen voor de toekomst 56
Zr. Ianire Angulo Ordorika, ESSE

Het Leven van de UISG 66

Dagelijks Bestuur van de UISG 70

Sekretariaat van de UISG 71

PRESENTATIE

Het Mysterie van de Incarnatie beleven

In dit jubeljaar van hoop hebben, onder de duizenden pelgrims die door de heilige deur van barmhartigheid zijn gegaan, gewijde vrouwen en mannen afgelopen oktober ook hun jubileum gevierd.Het was een groot feest! Als pelgrims onder pelgrims, getuigen van het mysterie van God met ons, die leeft en werkt in de wereld, werden gewijde mannen en vrouwen boodschappers van een woord van Leven en hoop voor de gewonde mensheid van onze tijd.

Wij, als mensheid, moeten allemaal leren liefhebben en ons laten beminnen, en Gods liefde wacht erop om in ons hart verwelkomd te worden. Niemand is uitgesloten van deze barmhartige liefde. In het voetspoor van Jezus, Zijn Aanschijn en Zijn Woord aanschouwend, dat harten en verlangens transformeert, verbinden gewijde mannen en vrouwen zich ertoe te getuigen van deze liefde en een sacrament te worden van luisteren, van zorgen, van broederschap jegens allen, vooral de zwaksten, de laatsten, de armen.

Inderdaad, de nabijheid van de armen helpt ons om Gods menselijkheid te ontdekken en in harmonie te blijven met zijn Koninkrijk, door onze blik gericht te houden op Jezus, Meester en Heer, die uit liefde «zichzelf heeft ontledigd door de gestalte van een dienstknecht aan te nemen, gelijkvormig aan de mensen» (Fil 2,7), en op de broeders en zusters die we onderweg ontmoeten. Een blik waarover Simone Weil zei: «*Allereerst is het een aandachtige blik waarmee de ziel zich volledig van haar eigen inhoud ontdoet om in zichzelf het wezen te verwelkomen waarnaar ze kijkt zoals het is, in al zijn waarheid». (Simone Weil, in Attesa di Dio, Rusconi, Mi,1991, p.84)*

Om de wereld te redden wordt God mens. Is er een andere weg voor ons?
P. Carlos del Valle, SVD

Jezus neemt de menselijke natuur en de menselijke conditie, de zwakheid, op zich. Hij wordt niet in algemene zin mens, maar concreet een zwakke mens (Fil 2, 6-11). Voor de zwakheid van God zijn geen woorden, alleen de passie om lief te hebben zoals Hij. In het christelijk leven is zwakheid goed nieuws; het brengt ons samen, maakt ons

afhankelijk van anderen, brengt ons dichter bij de armen, evangeliseert ons. Vrezen we in onze missie de zwakheid of de macht? "*Ik heb geen goud of zilver, maar wat ik heb, geef ik je…"* (Hand 3, 1-10). Het probleem ontstaat wanneer ik wel goud heb, als steun in de missie, en het andere ontbreekt.

Doorleefde armoede en gekozen armoede: een theologische benadering van de gelofte van armoede gebaseerd op de ervaring van de allerarmsten
Sr. Marie Desanges Kahindo Kavene, SM

Op basis van de ervaringen van mensen die met grote armoede worden geconfronteerd, is het de uitdaging om de profetische dimensie van het gewijde leven te herontdekken in een wereld waar het verlangen om controle te hebben over mensen, hun bezittingen en hun leven lijkt te prevaleren boven gezonde en rechtvaardige relaties. De gelofte van armoede naleven betekent vandaag de dag kiezen voor een tegenstroom in deze manier van kijken naar interpersoonlijke relaties met een machtsdrang. Hoewel religieuze armoede vrij gekozen is, vormt ze toch een beproeving in interpersoonlijke relaties, omdat ze voortdurend het risico met zich meebrengt dat men de ander in bezit wil nemen. "De ander in bezit nemen is meer dan domineren: het is de ander als een object beschouwen dat men kan manipuleren. De gelofte van armoede zou dan een duistere keerzijde kunnen hebben: aangezien ik geen materiële bezittingen heb, probeer ik de ander te bezitten".

Luisteren naar de roep van stilte voor een synodaal gewijd leven bewust van zijn oorsprong en bestemming
Fr. Mauro-Giuseppe Lepori Ocist

We hebben behoefte aan een stilte zoals die waarin Jezus, temidden van zijn lijden, temidden van de haat van de menigte, de eeuwige relatie met de Vader heeft hervonden; hij heeft het bewustzijn van zichzelf als eeuwig door de Vader verwekte Zoon hervonden. Ook wij zijn door genade geroepen tot dit leven, om eveneens eeuwig door de Vader verwekte zonen en dochters te zijn. Als we dit bewustzijn hadden, als we ons bewust waren van de Verlossing, van onze doop, zou elk moment van ons leven, zelfs het ergste, het droevigste, het donkerste, zelfs het moment van onze dood, ons vervullen met stilte tegenover dit mysterie waarin we zijn ondergedompeld, met stilte tegenover de genade, ondergedompeld in de genade als in het water van de doop.

Een manier van verbinden. Een poging om na te denken over een specifieke eigenschap van religieus leven vandaag de dag
Sr. Dr. Britta Müller-Schauenburg, CJ

Het religieuze leven is gebaseerd op de verwachting dat er banden worden gesmeed met mensen die voorheen vreemden voor elkaar waren. Christus riep zijn leerlingen op om één te zijn met elkaar, zoals Hij en de Vader één zijn. Deze verbondenheid of band, die een van de doelstellingen van het religieuze leven is, is niet identiek aan de band die binnen families of vriendengroepen ontstaat. Het gebruik van het woord 'band' roept dan ook vragen op, maar wordt hier bewust gebruikt om het gevoel van verbondenheid te beschrijven dat in de loop van de tijd ontstaat tussen leden van

religieuze gemeenschappen. Deze reflectie over de verbondenheid in het religieuze leven zal dit vanuit juridisch, theoretisch en emotioneel perspectief onderzoeken als een cruciale vorm van menselijke verbondenheid die zich langzaam ontwikkelt, niet als reactie op een gebeurtenis. Deze verbondenheid betekent een relatie aangaan met personen, teksten, een vorm van dagelijks leven – die naar God kan leiden.

De conciliaire en post-conciliaire theologie over het godgewijde leven en voorstellen voor de toekomst

Sr. Ianire Angulo Ordorika, ESSE

Het valt niet te ontkennen dat het Tweede Vaticaans Concilie een belangrijk keerpunt in de katholieke theologische reflectie is geweest. Toch kwamen niet alle thema's met dezelfde urgentie en vooral niet met dezelfde theologische achtergrond als vóór het Concilie in de concilievlakte terecht. De manier waarop de kwestie van het gewijde leven (VC - Vita Consacrata) werd behandeld, toont aan dat dit geen centraal thema was dat de deelnemers aan het Concilie bijzonder bezighield, maar veeleer een thema dat terloops werd aangeroerd. Wat over het gewijde leven wordt gezegd, lijkt veeleer het resultaat te zijn van bepaalde belangrijke inzichten, zonder dat deze in de conciliaire vergadering diepgaand konden worden uitgewerkt en zonder dat alle consequenties ervan konden worden getrokken.

OM DE WERELD TE REDDEN WORDT GOD MENS. IS ER EEN ANDERE WEG VOOR ONS?

P. Carlos del Valle, SVD

Pater Carlos del Valle is missionaris van het Goddelijk Woord. Hij is doctor in de Moraaltheologie. Hij was directeur van het tijdschrift 'Testimonio' in Chili en Rector van het Pauselijk Sint-Pieterscollege in Rome.

1. **"Jezus ging rond om goed te doen en te genezen".** (Hand. 10, 38)

We kennen allemaal goede mensen, mannen en vrouwen van God. Ze zijn een zegen in onze omgeving; hun leven weerspiegelt het leven van God. Je kunt niet bij een goed mens weggaan zonder iets van God mee te nemen. Je kijkt naar die mensen en je wilt beter worden. Je hebt hier evangelie geleerd, omdat hun leven een commentaar op het evangelie is, een brief van God aan ons. Daar verschijnt Jezus in andere woorden die de zijne weerspiegelen, in andere levens die de onze raken.

Paus Franciscus bevestigt dat het volk van God zichzelf evangeliseert (EG 139). Goede mensen evangeliseren ons. We moeten gevoeliger worden om het evangelie dat we in mensen ontdekken te aanvaarden, en het niet bedekken met onze ideeën, vooroordelen, angsten en ongevoeligheid. Jakob zegt tegen Esau: *"Ik heb God gezien in*

het welwillende en toegeeflijke gelaat van mijn broer" (Gen 33, 10). Hij ziet het gelaat van God in de broeder die vergeeft. Je leven is het evangelie dat de mensen om je heen het meest lezen.

De jongste zoon in de parabel (van de Verloren Zoon) vindt wat hij niet heeft kunnen verspillen: de goedheid van zijn vader. Hij wordt gered door de liefde die hij altijd heeft gevoeld. De parabel van de barmhartige Samaritaan verbindt goedheid met zending: *Ga heen en doe hetzelfde*. Goedheid geven en goedheid ontvangen maakt ons gelukkig. In de missie kan iemand die niet gelukkig leeft geen goede herder zijn. Om te weten of iemand een goed religieus is, moet je kijken of hij gelukkig leeft, want als iemand gelukkig is, doet hij goed, is hij vriendelijk en gastvrij.

We zien het aan de hond die naar ons toe komt en met zijn staart kwispelt: hij is blij, hij zal niet bijten. Als ik verdrietig of boos ben, doe ik anderen pijn, reageer ik boos en bijt ik. Probeer gelukkig en vrolijk te leven, in plaats van perfect. Een gelukkig mens is dankbaar, goed, doet het goede en de God die hij predikt is goed. Het beste in een religieuze gemeenschap is het vinden van gelukkige zusters of broeders. Het is onze missie om *gaudium et spes* te zijn voor anderen.

Pantokrator (almachtige) komt alleen voor in de Apocalyps. Om de grootheid van God te beschrijven, zegt de Bijbel dat Hij 'Heilig' is; dat betekent volkomen goed. Het evangelie laat zien dat God niet voor de goeden is, maar voor hen die behoefte hebben aan zijn goedheid. De grootheid van God ligt niet in zijn macht, maar in zijn goedheid. Maar in onze liturgie herhalen we "almachtige en eeuwige God". We benadrukken de macht, niet de goedheid.

Jezus staat niet toe dat men met macht en eer het Koninkrijk binnengaat, wat inhoudt dat men meer is dan anderen. Hij laat ons dienstbaarheid na als kenmerk van de discipel, gesteund door Hemzelf: *"Ik ben gekomen om te dienen"* = ik ben een dienaar. De vreemdste definitie van Jezus. En zijn woord gaat gepaard met het voorbeeld: *"Hij stond op van de tafel, deed zijn mantel af".* Hij verwijdert zich van bevoorrechte plaatsen. Als Petrus belijdt: *"U bent de Messias",* verbiedt Jezus om dit aan anderen te vertellen. Hij wil niet dat zijn leerlingen een verkeerd beeld van Hem geven. Zij hadden nog niet het belangrijkste van Jezus ontdekt: op een donderdag wast Hij de voeten en op een vrijdag gaat Hij naar het kruis.

Goedheid zit in nederigheid. We leven graag samen met een nederig persoon. Goedheid is nederigheid, niet willen opvallen. Dit in tegenstelling tot priesters of nonnen die respect ontvangen waar anderen geen recht op hebben. Wees zo nederig dat anderen bij je willen zijn. We houden van iemand als we dankbaarheid en vreugde zien; dat zijn de zaadjes van nederigheid.

Als we naar een goed mens kijken, worden we geraakt door zijn menselijkheid. Goedheid is menselijkheid. Wie goedheid belichaamt, is menselijk, want mens zijn betekent solidariteit en tederheid tonen. De incarnatie van God is de vermenselijking van God. Vandaar dat hoe menselijker iemand is, hoe meer hij van God is. Voor wie de incarnatie niet ervaart, ligt het goddelijke in het religieuze en het menselijke in het profane. Het

mysterie van de incarnatie komt niet overeen met de scheiding van: 'het heilige en de aanwezigheid van God' en 'het profane en de afwezigheid van God'. In de incarnatie wil God mens zijn, en wij willen spiritueel zijn.

Onze zonde is spiritualisme, spiritualiteit zonder belichaming. We zijn alleen spiritueel als we menselijk zijn. In mijn diepe menselijkheid beleef ik de ontmoeting met God. Paus Franciscus legt de nadruk op het menselijke: goedheid en barmhartigheid, omdat deze voor wie gelooft de belichaming zijn van het heilige.

Goedheid en barmhartigheid zijn verbonden met wie in nood is. Barmhartig zijn tegenover anderen, ook als ik hun gebreken ken. God is aanwezig in barmhartige harten. Hij wil in jou het hart van zijn Zoon vormen: *"Wees onder elkaar zoals Christus Jezus"* (Fil. 2, 5). Maar wat zijn die gevoelens? Voor de wetgeleerden is het belangrijk om God te verheerlijken met de wet, de sabbat en de eredienst. Voor Jezus is het leven van de mensen belangrijk. Johannes de Doper wast zonden weg; Jezus geneest zieken. Jezus richt zijn eerste blik op het lijden van de mensen. Zijn missie is om te reageren op het lijden: *"Ik ben gekomen om jullie leven te geven"* (Joh. 10, 10). Zijn wens: dat anderen niet lijden, dat ze leven hebben. Mensen maken zich zorgen om het leven, om pijn, en religies maken zich zorgen om de zonde. Er is een scheiding tussen de menselijke verlangens (een gelukkig leven) en de zorgen van religies (de zonde vermijden).

Het evangelie benadrukt Jezus' gevoeligheid voor lijden. De mate van zijn menselijkheid komt tot uiting in zijn reactie op het lijden van anderen. We zijn menselijk wanneer we het lijden van anderen ons eigen maken. We worden menselijker door bij de zwakken

te zijn. Jezus zegt ons: *"Wees barmhartig, zoals jullie een barmhartige Vader hebt"* (Lc 6, 36). Oftewel: *"Wees heilig zoals God heilig is"* (Lc 19, 2). In Mt. 5, 48 *"Wees volmaakt"*. In Lucas *"Wees barmhartig"*. "Barmhartig" staat gelijk aan helemaal goed, het is hetzelfde als volmaakt.

Het lijkt alsof we evangeliseren als we het religieuze verspreiden. We laten ons weinig evangeliseren door het menselijke, door de goedheid van anderen. De menselijkheid van Jezus evangeliseert ons nauwelijks. We moeten zijn menselijkheid serieus nemen, erom bidden en het ontdekken in andere mensen. *"Ecce homo"* is het belangrijkste woord van Pilatus. Maar we zijn meer bezig met de leer en de religiositeit dan met de menselijkheid van Jezus. Terwijl God zich juist openbaart in de menselijkheid van Jezus.

In Chili zei een eenvoudige vrouw tegen mij: "Waarom moet ik naar die priester luisteren die minder menselijk is dan ik?" Dit wijst op een intuïtie dat het evangelie een manier van leven is, een belichaming van menselijke relaties. De spiritualiteit van Jezus is gericht op hoe we met anderen omgaan, hoe we de ander liefhebben. Het lijkt alsof het samen met vrienden beter lukt om een man of vrouw van God te zijn. Wat ons leven verandert, zijn namelijk ontmoetingen, niet ideeën. Als we weinig veranderen, is dat omdat we elkaar weinig echt ontmoeten. Jezus toont in het evangelie drie fundamentele zorgen: gezondheid, gedeeld voedsel en menselijke relaties die ons goed, tot broeders en zusters maken. Voor Hem is er redding in het gedeelde brood, de kleren voor de naakten, de wijn en olie voor de wonden.

Een gelovig mens herken je niet aan hoe hij over God spreekt (zoals de farizeeën deden), maar aan hoe hij vanuit God over de dingen van de wereld spreekt (Jezus in gelijkenissen). Dat is wat de samenleving van ons verwacht. Een christelijk leven is een leven waarin men bedreven is in menselijkheid, tederheid en gevoeligheid. Het leidt tot de constatering dat veranderen niet betekent een ander worden, maar een diepe ervaring van jezelf opdoen. Het betekent menselijker worden, groeien in gevoeligheid en tederheid.

Johannes legt de basis van onze menselijkheid: *"Wij hebben de liefde van God leren kennen en geloven"* (1 Joh. 4, 16). In liefde kunnen wij allen geloven, gelovigen en niet-gelovigen, en vooral jongeren. Geloven in liefde is het evangelische uitgangspunt voor onze relaties met jongeren.

Een ervaring in Santiago de Chile is me bijgebleven. Als pastoor zat ik in mijn kantoor, druk bezig en ik wilde niet gestoord worden. Er kwam een jonge drugsverslaafde vriend binnen die me om geld vroeg. Ik gaf hem wat kleingeld zodat hij me met rust zou laten. Maar hij keek me recht in de ogen en zei: "Wilt u me helpen of houdt u van me?" Ik was sprakeloos. Ik kon alleen maar een knuffel geven. Ik werd geëvangeliseerd door een drugsverslaafde die voortijdig stierf omdat hij arm was. Hij zorgde ervoor dat het evangelie weer levendig in mij werd. Jezus neemt zondaars op omdat hij van hen houdt, niet omdat hij hen wil bekeren.

Niet ideeën evangeliseren, maar gevoeligheid leidt ertoe, Christus in het hart te belichamen. Het leidt tot een diepgevoeld leven, dat onze aandacht en verlangens voedt.

De gevoeligheid van het geloof brengt ons ertoe onze verlangens te evangeliseren, zodat ze in overeenstemming komen met de verlangens van God. Onderscheiding is gebed, het brengt ons in het verlangen van God. Als ik bid, komen er verlangens van God in mij op. Als ik voor iemand bid, voed ik goede verlangens jegens die persoon. Als Jezus dichterbij komt in je leven, verandert Hij je verlangens. Religieus is wie probeert de verlangens van God te ontdekken en zich eigen te maken. We kunnen ze ontdekken in het Onze Vader, de Zaligsprekingen, het Magnificat, de hymne in de brief aan de Filippenzen 2, 5-11. De Vader wil van jou en mij een persoon maken die zo veel mogelijk op Jezus lijkt. Laat in de missie ons grote verlangen zijn om het leven vanuit God te bekijken, naar anderen te kijken zoals God naar hen kijkt: met vreugde en barmhartigheid. Als je dat bereikt, ben je zuiver van hart.

2. Spiritualiteit van Jezus: vreugde om voor anderen te leven

Het is de belichaamde spiritualiteit van de moeder of vader. *"Volg mij":* dat is wat ons identiteit geeft. Wij zijn volgelingen van Jezus. In het noviciaat cultiveren we het discipelschap en na verloop van tijd wijden we ons aan het docentschap. Wie klerikaal leeft (je hoeft geen geestelijke te zijn om klerikaal te zijn), heeft moeite om zich discipel te voelen. En wie het discipelschap niet beleeft, beperkt zich tot prediken en onderwijzen.

Onze identiteit is dat we volgelingen en vrienden zijn, nog voor we werknemers zijn. Luisteren naar kinderen is voor ons als een vaccin. Tijdens de catechese zei een kleintje tegen mij: *"U praat veel over Jezus, bent u bevriend met hem of bent u alleen maar collega?"* We kunnen ons bezighouden met Gods zaken zonder in God te zijn. Dat is eigen aan de ambtenaar van het heilige, die zich gedraagt als een loonarbeider die juwelen verkoopt, zonder enige genegenheid voor wat hij in handen heeft, noch voor de eigenaar voor wie hij werkt.

Vraag niet: wie is Jezus? Dat weet je al: je voorbeeld als mens, je kracht als God. Vraag jezelf af: wie is Jezus voor mij? Iemand die ik serieus neem of iemand die me alleen maar aanraakt. Een zanger vertelt over zijn ervaring: *als je zingt, word je in het begin verliefd op jezelf. Daarna word je verliefd op het publiek. Je wordt pas een goede zanger als je verliefd wordt op het lied.* Het lied in je leven is Jezus. De volgeling neemt het risico om Jezus serieus of niet serieus te nemen. En Jezus volgen houdt in:

- *Roeping:* je geroepen voelen, de roep beantwoorden
- *Broederschap:* leven met hem en zijn mensen
- *Zaligsprekingen:* leven zoals hij
- *Dienstbaarheid:* leven voor anderen

Kunnen andere mensen het evangelie zien in de manier waarop wij met elkaar omgaan? Het lijkt alsof er in relaties geen groot verschil is tussen gelovigen en niet-gelovigen. Ook in gemeenschappen bestaat wraak, onverschilligheid en het weigeren om te spreken. Dat betekent dat het evangelie zwak is in onze relaties. We nemen Jezus niet erg serieus. Misschien staat Jezus wel centraal in onze ideeën, maar staan er andere dingen centraal in onze levenservaringen. We kunnen best wel duidelijke waarden hebben en leven volgens onze interesses en behoeften.

Onze identiteit als volgelingen ligt niet in onze rol of status. Volgelingen zijn betekent dat we weer plezier krijgen in het feit dat we broeders en zusters zijn, dat we een volk zijn, zonder privileges te zoeken of ons te baseren op onderscheid. We zijn geen ambtenaren van het heilige; we zijn mannen en vrouwen van God, die Gods leven doorgeven. Met lessen in spiritualiteit kun je de ervaring van God niet overbrengen. We

zijn vrouwen en mannen vanuit God, liefhebbend, want liefhebben is je leven op Hem richten. Het belangrijkste vers uit de Bijbel: *"Wie niet liefheeft, heeft geen idee van God, want God is liefde"* (1 Joh. 4, 8). De volgeling is een leerling, een vriend. Maar ook als er geen relatie is in het volgen, kan er toch enthousiasme zijn, een waanzinnige toewijding aan het werk, fanatisme.

Enkele decennia geleden maakten we onderscheid tussen conservatieven en progressieven. Dat is een ideologisch onderscheid dat verdeelt en scheidt, in plaats van verbindt en integreert. In het evangelie is het verschil dat sommigen leven vanuit zichzelf en hun eigen belangen, en anderen vanuit het welzijn van de naaste. Denk aan een moeder die zich volledig richt op het leven van haar kind, of een herder die zich volledig richt op zijn kudde, in tegenstelling tot een gewone werknemer.

Het evangelie biedt ons het voorbeeld van de Samaritaan, die dichterbij kwam; anderen lopen door. Hij voelt zich geraakt door de gewonde en verantwoordelijk voor zijn situatie. Hij verandert zijn plannen, onderbreekt zijn reis. Voor hem is het leven van de ander belangrijker. Hij toont het beste van zijn hart: een ik dat bevrijd is van zichzelf. De priester en de leviet zijn liturgisch correct, nauwkeurig, als een hogesnelheidstrein die niet stopt. Ze zijn op zichzelf gericht, met de zorg: wat gebeurt er met mij als ik stop en de gewonde help? De Samaritaan denkt aan de ander, hij maakt zich zorgen: *wat gebeurt er met de gewonde als ik niet stop*? Een op onszelf gerichte missie geeft comfort, maar jaagt jongeren weg. Is dat niet een van de oorzaken van de roepingencrisis?

Rivieren drinken hun water niet, bomen eten hun vruchten niet, bloemen verspreiden hun geur. Het lijkt alsof leven voor anderen een natuurwet is. Ook wij moeten leven om

anderen te dienen. Hoe minder egoïsme, hoe meer leven van anderen in mij groeit. Als beschikbaarheid het gezicht van de moeder is en bescherming dat van de vader, dan is het gezicht van de religieuze iemand die zich fulltime vrijwillig inzet.

Het is niet zo dat sommige mensen egoïstisch zijn en andere gul. We zijn egoïsten die in ons eigen centrum leven, of egoïsten die ernaar streven uit onszelf te treden. Spiritualiteit in Jezus is de overgang van ego naar liefde. Het is leven zodat anderen het goed hebben, en afstand doen van het centrum van de aandacht. In het middelpunt is het zo comfortabel. Als we leven vol ego en leeg van God, gaat de ster schijnen en verdwijnt de missie. In het vierde eucharistische gebed vragen we: *"opdat wij niet meer voor onszelf leven".* Laten we niet vergeten dat dienen het werkwoord is dat Jezus gebruikt om de identiteit van de discipel te beschrijven.

Jezus geeft de apostelen de macht om *"demonen uit te drijven en zieken te genezen"* (Mt 10, 1). Hij geeft hen de opdracht om leven te geven. Hij stuurt hen niet naar zondaars om hen te bekeren, maar naar zieken om hen te genezen. Tegenwoordig is er een sterke gevoeligheid voor slachtoffers; we zien dat bij vrijwilligerswerk en ngo's. Het lijden verzachten wint het van de obsessie om zonden te bestrijden. In dat geval lopen we het gevaar ver af te komen staan van wat mensen bezighoudt.

Spiritualiteit vormt ons meestal in religieuze praktijken, meer dan in gevoeligheid voor lijden. Vandaar het gevaar om het evangelie te veranderen in mooie woorden die we opslaan in ons hoofd zonder dat ze ons leven raken. Laten we eens kijken naar enkele voorbeelden om het evangelie na te leven:

Je missionaire leven verkoopt geen brood; het is gist, zout dat verloren gaat door smaak te geven. De missie is nederigheid, niet de hoofdrol spelen. Misschien hebben we de nederigheid om de armen te bedienen (met een zekere nadruk op onszelf). Maar hebben we ook genoeg nederigheid om met hen aan tafel te gaan zitten (in meer gelijkheid)?

Wie lijdt, heeft hulp nodig. Wie helpt, staat in een superieure positie ten opzichte van degene die geholpen wordt, die zich zwakker voelt dan degene die hem helpt. In een hulpverleningsrelatie geef ik iets wat de ander nodig heeft. In een vriendschapsrelatie geef ik mezelf. Iets geven maakt mijn leven niet moeilijker. Van een liefdesrelatie weet je niet hoe ver die kan gaan (moeder met haar kind). Liefde voor de armen brengt mij ertoe hun leven tot het mijne te maken. Wie liefde ontvangt en geeft, kan de wortel van het lijden raken. Je raakt het van onderaf, vanuit de behoeftige, door zijn gevoelens te delen, zoals Jezus deed. Wie de pijn van de ander tot de zijne maakt, verlicht hem. Dat is wat God doet: Hij gaat de pijn van de mensen binnen. Dat is barmhartigheid, als kostbare bijdrage van het gewijde leven aan de geschiedenis van de mensheid. Een wereld zonder mededogen is onleefbaar voor mensen.

Jezus, *'vriend van tollenaars'*. Hoe kunnen we over gescheiden mensen en homoseksuelen spreken zonder een gescheiden of homoseksuele vriend of broeder? Vriendschap met de armen maakt ons gelijk aan Jezus. De missionaris moet minstens één arme als vriend hebben om de evangelische barmhartigheid te kunnen beleven.

Geloven we in Jezus of geloven we zoals Jezus? Hebben we geloof in Jezus of hebben we het geloof van Jezus? Als ik geloof zoals Jezus, ben ik het evangelie in levende lijve. Zijn we religieuze mensen of gelovige mensen? Er kan veel religie zijn en weinig geloof. We mogen niet zomaar aannemen dat iedereen die religieus is ook gelovig is. Leven als een toegewijde in de missie is niet gemakkelijk, want het gaat er niet om, om het evangelie te verkondigen, maar om het evangelie te beleven, niet alleen te prediken. Het is de enige manier om anderen te helpen om hun leven tot evangelie te maken. De boodschapper heeft autoriteit wanneer hij zich identificeert met de boodschap. Om in overeenstemming te zijn met wat we zeggen, is contact met kinderen, jongeren en eenvoudige mensen het beste middel.

Religieuzen komen vast en zeker over als eerlijk, hardwerkend, georganiseerd, sober, beschikbaar, behulpzaam en vroom, maar misschien zonder veel passie voor het evangelie, en zelfs met een gebrek aan menselijkheid en enthousiasme. We kunnen leven als uitverkorenen, bevoorrechten, in onszelf gekeerd. Maar Jezus verwacht van jou en mij geloof, enthousiasme, passie, want gepassioneerd leven is heilig zijn. Heiligheid is geen gedoofde passie, maar omgevormde passie.

Wij willen graag omhoog; God wil graag naar beneden: naar een schoot, een kribbe, een kruis. In het evangelie zijn er drie vervloekte werkwoorden: bezitten, omhoog gaan, bevelen. Jezus stelt daar drie gezegende werkwoorden tegenover: delen, naar beneden gaan, dienen. Om dichter bij Jezus te komen, gooit Bartimeüs zijn mantel (zijn zekerheid) weg. Wij hebben mantels die ons zekerheid geven en die we moeilijk kunnen weggooien zodat we dichter bij Hem kunnen komen: onze uitsluitende ideeën en waarheden, prestige en aandacht, comfort en toevlucht in status.

3. **Trouwe en creatieve discipelen**

Waar zijn we trouw aan, aan het verleden of aan wat God vandaag wil? Leidt trouw aan de traditie ertoe dat we as aanbidden of dat we vuur zijn? De samenleving heeft vandaag minder behoefte aan onze werken. Maar bieden we haar wel wat ze het meest nodig heeft? Mensen zijn die anders zijn, met andere waarden, die niet op zoek zijn naar welzijn, geld, carrière, roem, zekerheid, consumptie, macht, prestige, eer. De samenleving heeft behoefte aan een stem van de Geest, die wijst op een andere levensstijl bij mensen die de energie van het evangelie uitdragen. Mensen verwachten dat wij onze ervaring met God met hen delen. De samenleving heeft behoefte aan gezonde religieuzen, mannen en vrouwen van God, gepassioneerd voor Jezus, vrouwen en mannen van geloof, en geloof betekent: het evangelie leven.

We leven in een wereld die besmet moet worden door ons identiteitsbewijs: broederschap. Wij religieuzen zijn er om een familie van broeders en zusters te zijn die naar het Woord van God luisteren en het in praktijk brengen. Maar het probleem is dat we vastzitten aan een wereldse spiritualiteit, dat we meer ambtenaren van het heilige zijn dan getuigen van Jezus, meer leraren dan leerlingen, meer leiders dan broeders en zusters. Als Jezus ons vraagt "*in de wereld te zijn zonder van de wereld te zijn*", dan is dat geen vlucht uit de wereld, maar een belichaming van het evangelie. Het is ons geroepen voelen om het leven te veranderen volgens het hart van God. Daarvoor moeten we God ontdekken in het menselijke, wetende dat de wereld seculier is en ons God niet laat zien; het is ons geloof dat God in de wereld ontdekt. Als we met geloofsgevoeligheid de dingen vanuit God beschouwen, is alles sacrament, alles openbaart God.

Toegewijd aan de missie, met een duidelijk omschreven identiteit en een goed gevoede motivatie. We willen onze identiteit versterken. We zijn discipelen-broeders en missionarissen-getuigen. Het evangelie dat de mensen om ons heen het meest lezen, is ons eigen leven. Daarom moeten we ook in onze woorden meer discipelen dan leraren zijn. Er is geen missie zonder discipelen-broeders en missionarissen-getuigen. Als een missionaris geen getuige is, bedriegt hij zichzelf. Mijn leven is mijn boodschap; in de missie gaat het niet om praten, maar om het Woord te zijn. Je kunt naar een ander land gaan, maar als je geen getuige bent, ben je geen missionaris. Je kunt een tijdelijke safari maken en de missie verlaten zonder er ooit aangekomen te zijn. Drie elementen zijn essentieel in het leven van een missionaris: ervaring van de *relatie* met Christus, waaruit een boodschap voortkomt, met de taal van de *dienstbaarheid*.

Missie is wat ik ben en wat ik doe vanuit Jezus en voor het welzijn van anderen. Er is een hele boom nodig om een vrucht te maken; om te evangeliseren is alles wat ik ben nodig. Daarom hebben we geen missie; we zijn missie, we zijn vanuit een Ander en voor anderen. We leven met Jezus in ons hart, zodat Hij in het hart van andere mensen kan komen, niet alleen via de deur van de tempel. Als we het evangelie niet als goed nieuws ervaren, is dat omdat we er een morele code van hebben gemaakt. Maria haast zich om Elisabeth te bezoeken. Zij is het centrum in de processie van Corpus Christi: Maria met God in haar schoot. Ze haast zich niet, maar brengt dienstbaarheid en vreugde. Dat is onze missie: leven met God in ons, dragers van God zijn, dienstbaarheid en vreugde brengen.

Het leven van een missionaris is als een vlam voor het tabernakel: het herinnert aan de aanwezigheid van Jezus. De missie biedt een manier om het leven te begrijpen vanuit het evangelie. Om samen te leven hebben mensen economie, politiek, cultuur, ethiek en religie nodig. Missie is al deze aspecten vormgeven vanuit het evangelie. Maar we moeten bij onszelf beginnen, door solidair, medelevend, dienstbaar, open voor het mysterie, menselijk en broederlijk te zijn. In het evangelie staan verschillende missionaire opdrachten: *"Maak allen mijn leerlingen"* (Mt. 28, 18 e.v.). *"Wees mijn getuigen"* (Hand. 1, 8). *"Hebt elkaar lief"* (Joh. 15), *"Wees Samaritanen"*, *"Ga heen en doe hetzelfde"* (Lc. 10), "*Jullie zijn allemaal broeders"* (Mt. 23, 8).

Het leven als *discipel* zorgt voor gelijkheid tussen priesters en broeders, mannen en vrouwen, geestelijken en leken. We zijn allemaal *zusters en broeders*. Maar geestelijken maken zich soms weinig zorgen over het feit dat ze discipelen zijn. Ze ontlenen hun identiteit aan hun ambt en vergeten hun doopsel. Ze voelen zich anders dan anderen, omdat ze zich identificeren met hun rol, status en priesterlijke waardigheid. Dat betekent niet alleen dat ze geen broederschap belijden, maar ook dat ze hun eigen zwakheid verbergen. Vandaar alle misbruiken in de Kerk. Het lijkt wel alsof het voor de vertegenwoordigers van de Kerk het moeilijkste is om het evangelie na te leven.

Onze missie is om discipelen te zijn om discipelen te maken. De religieuze gemeenschap is een familie van discipelen die naar het Woord luisteren en het in praktijk brengen. Een gemeenschap is een school voor discipelschap. Maar we lopen het gevaar om een functionele navolging te leven, meer dan een persoonlijke, meer in de taak dan in de relatie. We identificeren ons met wat we doen. Als we ons aan een nieuwe groep voorstellen, zeggen we meestal: "Ik heet... en ik werk bij...". We stellen ons voor met wat

we doen, wat vaak maar loze woorden zijn. We geloven dat we zijn wat we doen. Dat versterkt de neiging om hoofdrolspelers te zijn in de missie.

Als we zo leven, zijn we als brandweerlieden die een brand gaan blussen en bij aankomst merken dat hun watertanks leeg zijn. Zijn we bezig met Gods zaken of zijn we in God? Zijn we ambtenaren of zijn we getuigen? Paulus nodigt ons uit om onze identiteit in Jezus te bouwen met de hymne uit Filippenzen 2, 6-11. Onze identiteit, altijd naar *binnen* en naar *beneden* gericht.

4. Ons leven verandert als Jezus erin is

Het gewijde leven ten dienste van de missie lijdt aan evangelische bloedarmoede. Vandaar de irrelevantie en het gebrek aan roepingen. Het gaat niet om groei in aantal, want dat zou een herhaling van hetzelfde kunnen zijn. Ook kankercellen groeien. We lijden aan evangelische bloedarmoede omdat er te weinig bloed naar het hart stroomt, en we vervallen in middelmatigheid, tevreden met een leven *light*. Bij de woorden van Jezus blijven we zoals we zijn. Dit gebeurt ook bij zeer religieuze mensen. Zonder passie en enthousiasme blijven we zoals we zijn, vastgeroest, zonder vreugde. We vluchten in religieuze praktijken en worden consumenten van heilige dingen, die ons zekerheid geven. Vandaar een gewijd leven *light* in gebed, gemeenschap en een op werken gerichte missie. We kunnen vervallen in praktisch atheïsme, wanneer wat we denken en doen geen belichaming is van het Woord.

Mijn leven verandert als Jezus erin aanwezig is. Veranderen betekent niet iets opgeven, maar iets omarmen: het leven van God. In het leven is er geloof als er navolging is, en er

is navolging als er een ontmoeting met Jezus is. Geloof is niet geloven dat God bestaat; zelfs demonen geloven dat. Geloof is het evangelie naleven. Het is naar de wereld kijken en over de dingen van de wereld spreken vanuit God, vanuit het evangelie. We leven in het gevaar ideologen te zijn in plaats van getuigen. De meeste gelovigen hebben overtuigingen, ze zijn praktiserend. Religieuze praktijken geven ons zekerheid, maar helpen ons niet altijd om het evangelie te leven.

Het is eigen aan religieuzen om lief te hebben en te bidden. Wat we in de missie doen, moet een weerspiegeling zijn van gebed en tederheid. Wij zijn mensen met een passie voor Jezus, de menselijke broederschap en de armen. Al het andere is commentaar, bijzaak. In de missie zijn de armen niet de enigen, maar wel de eersten.

Het probleem voor het geloof is: niet te erkennen dat Jezus de Zoon van God is, maar te erkennen dat de Zoon van God Jezus is, mens, vleesgeworden, zwak, net als alle anderen. We ontdekken God in de vrijgevigheid van degene die geeft, en het is moeilijk om Hem te zien in de waardigheid van degene die vraagt. Het is in de zwakheid dat God mens wordt. Met een gelovige gevoeligheid kunnen we God ontdekken in de waardigheid van degene die vraagt en in de vrijgevigheid van degene die geeft. Dezelfde God die Zijn hand uitstrekt in de waardigheid van degene die vraagt, strekt Hij die uit in de vrijgevigheid van degene die geeft.

Misschien leven we wel in een gebroken evangelie, wanneer we de spirituele mensen in de tempel en de geëngageerde mensen in de samenleving zien. Dat is een ontmenselijking van het Woord. Spiritualiteit is niet zozeer over God praten, maar vanuit God spreken. Klerikale zonde is wanneer iemand het evangelie predikt zonder er eerst over te hebben gebeden. Zijn wij specialisten in de ervaring van God en in het overbrengen daarvan op anderen? Zo niet, dan zijn wij zout zonder smaak, nutteloos voor de uitdagingen van de samenleving. Om specialist te zijn in de ervaring van God, moet de ontmoeting met Jezus zijn als vuur en hout, die één worden: brandend hout.

Een middelmatig leven betekent gedeeltelijke toewijding, individualisme, consumentisme, zoeken naar affectieve ruimtes die eenzaamheid compenseren, zonder illusies. Zonder evangelie eindigen we in hebzucht, doen we wat we leuk vinden en verkopen we oppervlakkigheden. De gehechtheid aan bezittingen verhardt het hart. Vraag jezelf niet alleen af wat je met je geld doet, maar ook wat je geld met jou heeft gedaan. Maakt het je menselijker? De ranken letten niet op de vruchten, maar op de verbinding met de wijnstok. En als je een comfortabel leven leidt, bedenk dan dat een gewonde vogel niet kan vliegen, maar een vogel die zich vastklampt aan een tak ook niet.

Een discipel zijn is zijn als een oester, met de taak om God te zoeken totdat hij een parel wordt voor anderen. Jezus is gepassioneerd door wat de Vader wil. Zonder passie voor God wordt het leven routine. We hebben vitamines nodig, geen kruiden: we moeten de geest voeden, niet alleen de smaakpapillen. In onze levensstijl is verliefd worden een vitamine, om te voorkomen dat we een ambtenaar worden, die zijn missie vervult zoals Pilatus in het Credo.

Mozes daalt van de Sinaï af met de stenen tafelen onder zijn arm. De apostelen verlaten het Cenakel met de Heilige Geest in hun hart. We hebben de Heilige Geest nodig om onze verlangens en onze gevoeligheid te evangeliseren, niet alleen onze ideeën. Wanneer Jezus in je leven komt, verandert Hij je verlangens. Daarom is bidden niet het zoeken naar een gemoedstoestand; het is een daad van geloof. Ik bid niet om me goed te voelen, maar om mijn geloof te trainen, om het sterker te maken. Bidden is liefhebben, Jezus verwelkomen, zodat zijn verlangens en zijn voorkeuren in mij binnenkomen. Bidden is niet bedoeld om aan God te denken of om God te voelen (emoties), maar om ons verlangen naar God te voeden. In de praktijk van de lectio divina ontvangen we licht en kracht uit het Woord, door meer een exegese te maken van ons eigen leven dan van het Woord. Anders zullen we lijden aan een tekort aan geestelijk leven en onze passie voor Jezus verliezen. Dan blijft ons alleen nog de toevlucht tot vroomheid, die rust geeft en het gevoel dat we onze plicht hebben gedaan.

Het belangrijkste in de missie is het leven van anderen, het lijden van anderen. “Ik heb medelijden met de menigte” (Mc 8, 2), zegt Jezus. Het zijn geen ideeën, het is gevoeligheid. We hebben duidelijke ideeën, maar we verdoven onze gevoeligheid. Ideeën veranderen het leven niet. De grootsheid van het evangelie ligt in de gevoeligheid van Jezus. Het gaat niet alleen om het evangeliseren van onze ideeën, maar ook om onze gevoeligheid. Een gevoeligheid die door het evangelie is gevormd, leidt ertoe dat de leerling verantwoordelijkheid neemt voor het leven van anderen. In de Samaritaan toont Jezus zijn gevoeligheid, die hem ertoe brengt voor anderen te zorgen. Hij toont zijn menselijkheid in zijn gevoeligheid voor het lijden van mensen in nood. En hij

belichaamt tederheid, de beste uitdrukking van gevoeligheid. Een geloofsgevoeligheid leidt tot een goede kijk op mijn zwakheden en die van anderen. Het tegenovergestelde is onverschilligheid, hardheid van hart, met een agressieve blik.

De religieuze is een expert in gevoeligheid, in aandacht voor de eenvoudigen die het evangelie uitdragen. Als je anderen goed kunt zien, ben je zuiver van hart. Probeer de ander met vreugde en barmhartigheid te bekijken. Cultiveer die blik van zegen. Bid dat degenen die in lijden en armoede leven, in zegen mogen leven.

Wat betekent zegen voor jou? Succes, promotie, liefde van velen, vervulde wensen? Dat zou een zegen voor jezelf zijn, ver verwijderd van de zaligsprekingen. Maar een zegen betekent niet altijd een leven zonder lijden. We hebben het aan pijn te danken dat we het beste in ons leven hebben, want pijn leidt ons naar liefde. Een moeder kan zeggen dat het beste in haar leven voortkomt uit pijn. Er bestaat geen ware liefde die niet aan het kruis is gerijpt.

Jezus neemt de menselijke natuur en de menselijke conditie, de zwakheid, op zich. Hij wordt niet in algemene zin mens, maar concreet een zwakke mens (Fil 2, 6-11). Voor de zwakheid van God zijn geen woorden, alleen de passie om lief te hebben zoals Hij. In het christelijk leven is zwakheid goed nieuws; het brengt ons samen, maakt ons afhankelijk van anderen, brengt ons dichter bij de armen, evangeliseert ons. Vrezen we in onze missie de zwakheid of de macht? "*Ik heb geen goud of zilver, maar wat ik heb, geef ik je...*" (Hand 3, 1-10). Het probleem ontstaat wanneer ik wel goud heb, als steun in de missie, en het andere ontbreekt.

Het is moeilijk om je nodig te voelen. We voelen ons meer op ons gemak als we geven dan als we ontvangen, we zijn eerder geneigd om hulp te bieden dan om hulp te vragen, om te onderwijzen dan om te leren. Maar hulp aanvaarden vereist een hoger spiritueel niveau dan hulp bieden. Zonder zwakheid is er geen mens en is er geen God-met-ons. God zegt niet gewoon: "*Ik hou van je*"; Hij zegt: *"Ik hou van je in je zwakheid".* Waar men zich het veiligst kan voelen, is altijd in de barmhartigheid van God. De kostbare parel ontstaat uit pijn, als de oester gewond is. Als hij niet gewond is, kan hij geen parels voortbrengen, dat zijn namelijk genezen wonden. In de missie heb ik gemerkt dat vooral bij veel arme vrouwen de heiligheid van het lijden een meer primaire logica heeft dan de heiligheid van de deugd. Bonhoeffer zegt ons: "*We moeten leren mensen minder te beoordelen op wat ze doen of nalaten, en meer op wat ze lijden".*

DOORLEEFDE ARMOEDE EN GEKOZEN ARMOEDE: EEN THEOLOGISCHE BENADERING VAN DE GELOFTE VAN ARMOEDE GEBASEERD OP DE ERVARING VAN DE ALLERARMSTEN

Sr. Marie Desanges Kahindo Kavene, SM

Marie Desanges Kahindo Kavene is een Dienares van Maria van Congolese afkomst. Ze studeerde aan de Loyola Faculteit in Parijs, Frankrijk, waar ze sinds 2012 woont. Momenteel is ze actief in de schoolpastoraal, maar ze blijft verbonden aan de Loyola Faculteit in Parijs als onderzoeker bij de afdeling praktische en pastorale theologie. Als religieuze en theologe boeit zuster Marie vooral het contact met mensen, vooral de meest kansarmen, omdat zij een andere kijk op het leven hebben, een ander gezicht van God laten zien en andere manieren om met Hem, met zichzelf, met anderen en met de natuur om te gaan.

In alle tijden en overal ter wereld kiezen mannen en vrouwen er vrijwillig voor om een gelofte van armoede af te leggen, terwijl anderen verschillende vormen van armoede ondergaan die hun persoonlijke, familiale of maatschappelijke geschiedenis of gebeurtenissen hen hebben opgelegd. Religieuzen in een omgeving van grote armoede worden vaak geconfronteerd met onbegrip over hun keuze voor en hun beleving van de gelofte van armoede, omdat hun levensstandaard in de meeste gevallen hoog is in vergelijking met die van de zeer arme mensen om hen heen. Het is waar dat de omgeving van religieuzen vaak alleen kijkt naar de materiële aspecten en niet noodzakelijkerwijs rekening houdt met andere aspecten van de gelofte van armoede. Toch is het verschil tussen de armoede die religieuzen zelf kiezen en de armoede waaronder veel van onze tijdgenoten gebukt gaan, op sommige plaatsen vaak aanzienlijk. Tegelijkertijd is het in een wereld die gedreven wordt door het verlangen naar materiële bezittingen om de eigen autonomie te bevestigen, voor onze tijdgenoten absurd om vrijwillig een gelofte van armoede af te leggen. Of armoede nu gekozen is of opgelegd, ze blijft een schandaal

in onze samenlevingen, waar de mens vaak wordt beoordeeld op basis van wat hij bezit en niet als een wezen dat in God oorspronkelijk waardig is om te zijn wie hij is.

In Afrika bijvoorbeeld wordt de gelofte van armoede enerzijds op de proef gesteld door een culturele en sociale denkwijze die armoede als een vloek beschouwt, en anderzijds door de oorlogen die armoede veroorzaken, versterken en in stand houden. Momenteel zien we daar een opkomst van de welvaartstheologie, die beweert tegen de stroom in te roeien: tegen elke dodelijke situatie die de mens in materiële ellende zou kunnen storten. Veel mensen zoeken dan ook hun toevlucht tot deze kerken, op zoek naar concrete oplossingen voor hun problemen. De vraag rijst: heeft religieuze armoede, die van meet af aan als een kwaad wordt beschouwd dat bestreden moet worden, zin voor onze tijdgenoten wanneer ze niet voor één dag, maar voor het leven wordt gekozen? Om deze vraag te beantwoorden, lijkt het mij belangrijk om het begrip van de gelofte van armoede te herzien vanuit de ervaring van zeer arme mensen, want " de armen zijn onze leraren " (Joseph Wresinski)[1].

In het evangelie van Lucas vormt de openingsrede van Jezus' missie de basis voor de missie van de Kerk en de verschillende religieuze families: "Breng het goede nieuws aan de armen..." " (Lc 4, 18). In deze optiek is de verkondiging gericht op de armen. Vragen rijzen: wie zijn deze armen? Hebben zij ons niet ook goed nieuws te verkondigen? Met andere woorden, wat kunnen wij leren en ontvangen van zeer arme mensen?

Ik heb tijdens mijn doctoraatsonderzoek arme en zeer arme mensen ontmoet en ik kom ze tegen via het netwerk Saint Laurent en de levensverhalen die we behandelen in de seminars praktische theologie. Ik zal me voornamelijk baseren op hun ervaringen,

want hoe verschillend de context ook is, er is een duidelijke overeenkomst in de ervaringen van de mensen die ik in de DRC en in Frankrijk heb ontmoet: het bewijs van een existentiële onderlinge afhankelijkheid zonder welke het leven ondenkbaar zou zijn. Deze onderlinge afhankelijkheid is de sleutel tot gezonde interpersoonlijke relaties die openstaan voor delen en gemeenschap. Ik zal deze hypothese uitwerken aan de hand van twee aspecten die naar voren komen uit de ervaringen van mensen die met grote armoede worden geconfronteerd: (1) armoede als een ervaring van menselijke kwetsbaarheid en (2) als een ervaring van een leven dat ons vanuit een andere bron wordt geschonken. Vanuit deze dubbele ervaring van zeer arme mensen zal ik de gelofte van armoede benaderen, niet in een dynamiek van afstand doen van bezittingen, maar in (3) de diepgang van de menselijke ervaring die ons openstelt voor God, voor anderen en voor de wereld.

1. Armoede: een ervaring van menselijke kwetsbaarheid

De mens wordt voortdurend geconfronteerd met grenssituaties die hem eraan herinneren dat hij niet de baas is over het leven, maar kwetsbaar is. Deze existentiële waarheid die inherent is aan ieder mens, plaatst ons in een gedeelde menselijke kwetsbaarheid. Sommige mensen worden echter geconfronteerd met situaties die hen kwetsbaarder maken dan anderen. Voor Joseph Wresinski is kwetsbaarheid op zich niet bepalend voor een situatie van grote armoede. Er is een opeenstapeling van omstandigheden nodig die alle levensmogelijkheden van een concreet persoon onder druk zetten, waardoor hij van kwetsbaarheid in grote armoede terechtkomt. Armoede is een multidimensionale realiteit die verschillende domeinen beïnvloedt en blijvende gevolgen heeft op economisch, sociaal en relationeel vlak. We stellen vast dat armoede

verschillende domeinen van het leven treft: een arme persoon is iemand die zo'n ernstig tekort aan economische en sociale middelen heeft dat hij zich bedreigd voelt (gebrek aan relaties, geen toegang tot werk, gezondheidszorg, enz.). Het is niet alleen een kwestie van geld; er is een soort neerwaartse spiraal die leidt tot uitsluiting uit de samenleving, waardoor de persoon kwetsbaar wordt en zich niet kan ontplooien[2].

De vrouwelijke oorlogsslachtoffers die ik in de DRC heb ontmoet, worden geconfronteerd met de dood in al zijn vormen; hun dagelijks leven wordt gekenmerkt door een voortdurende strijd om te overleven: hun kinderen voeden, opvoeden en verzorgen om hen een toekomst te bieden, hoe onzeker die ook is. Zich ervan bewust dat het leven elk moment kan omslaan, hebben deze mensen een bepaalde manier ontwikkeld om met tegenslagen om te gaan door redenen te vinden om zich vast te klampen aan het leven in al zijn schoonheid en kwetsbaarheid. De zorg voor de allerkleinsten staat centraal in hun aanpak: ze zijn solidair en onderhouden banden op cruciale momenten. Voor hen bestaat er een spanning tussen gehechtheid aan het leven en onthechting van datzelfde leven: het gaat erom dat ze op hun niveau actie ondernemen om hun levensomstandigheden te verbeteren en tegelijkertijd accepteren dat er situaties zijn die hun pet te boven gaan en waarvoor de tussenkomst van een ander of van het Al-Andere, God, nodig is. Door dit permanente samenleven met kwetsbaarheid ontwikkelen zij een buitengewone aandacht voor wat zij van God, van anderen en van de natuur ontvangen, en zijn zij ook in staat tot openheid en delen. Met andere woorden, geconfronteerd met levensbedreigende situaties hebben de allerarmsten "paradoxaal genoeg vaak een gevoel voor het concrete, geven ze vrijgevig, zijn ze in staat om te verrassen, om de ellende buiten de deur te laten om feest te vieren, hebben ze een diepgewortelde band met kinderen en een evenwichtige relatie met de dierenwereld en de natuur"[3]. Kortom, ze zijn zich ervan bewust dat ze hun bestaan van iemand anders krijgen.

2. **Armoede: een levenservaring die je van iemand kunt verwachten**

Een van de vormen van lijden van mensen die met armoede worden geconfronteerd, is eenzaamheid, die hen doorgaans in grote ellende stort. De allerarmsten zijn degenen die God, anderen en hun omgeving nodig hebben om te leven en zich te ontplooien. Zoals de psalmist zegt: "Wij wachten op het leven van de Heer: Hij is onze steun en ons schild, onze vreugde komt van Hem, ons vertrouwen is in Zijn heilige naam" (Ps 32/33, 20-21). Deze woorden zijn die van iedereen die zich arm erkent en zijn leven van God verwacht, zoals weerklinkt in de woorden die massaal worden gezongen tijdens de mis in het bisdom Butembo-Beni, een door oorlog geteisterde regio:

Dank u, Heer, dank u, vader: een nieuwe dag breekt voor ons aan; dank u dat u ons tot de levenden van vandaag rekent, het is uw wil, dank u. Omdat wij ons leven vandaag aan u te danken hebben, springen wij als rammen. Of de dreiging nu uit de diepten van de aarde komt of van boven de aarde, wij vrezen niet, want u bent ons schild tegen de vijand. Ook al wordt de wereld in alle richtingen heen en weer geslingerd, in een spiraal van ellende, wij zijn niet bang en wij wanhopen niet: op een dag die zijn naam draagt (een dag J), zult u ons van dit alles redden en zullen wij vrede hebben. Wij zijn gelukkig, want u bent met ons, onze God. Laten we onze Heer loven zolang we nog leven: het is echt rechtvaardig en goed om Hem te loven zolang we nog ademen.

Het gaat erom het leven van elke dag te ontvangen, in het 'nu' van een nieuwe dag die we van God krijgen en die opkomt voor de levenden van die dag. De herhaling van deze betekenisvolle woorden geeft aan dat het dagelijkse leven voor de allerarmsten niet vanzelfsprekend is. Zij bevestigden het volgende: "Zonder God zouden wij al vernietigd zijn, Hij is het die ons echt laat leven". Deze armen weten dat het leven uit een andere bron komt, dat het van God wordt ontvangen. Daarom baseren zij hun geloof op deze God, die in staat is om mensen zelfs in extreme omstandigheden te redden en in leven te houden, want "zelfs in onze dood redt God ons". Door dit leven dat zij van God hebben ontvangen, onderhouden deze mensen zelfs in de cruciale momenten van hun bestaan banden om het leven, hoe kwetsbaar ook, in stand te houden.

Tijdens mijn onderzoek kwamen uitspraken als "als mijn familie me in de steek had gelaten, als mijn buren me niet hadden gesteund, als God niet bij me was geweest... zou ik deze beproeving niet hebben overleefd" meerdere keren terug in de verhalen van zeer arme mensen. Voor hen redt de relatie hen van de dood, ze is een steun om te leven en aan de vernietiging te ontsnappen. Hoewel niet elke relatie noodzakelijkerwijs van levensbelang is, ervaren deze mensen dat het leven zijn belofte nakomt door de eenvoud van feiten die voor ons vanzelfsprekend lijken: ontmoetingen, een zonsopgang, het gejuich van kinderen na een maaltijd die met offers is betaald, de vrijgevigheid van de natuur (oogst)... Deze mensen zijn vrijgevig en gevoelig voor de allerarmsten onder hen en staan klaar om hulp te bieden naar hun vermogen. Deze manier van omgaan met God, met anderen, met de natuur en met zichzelf spreekt het religieuze leven van vandaag aan. Laten we nu eens kijken hoe de ervaring van deze zeer arme mensen ons kan helpen om de gelofte van armoede vandaag beter te begrijpen.

3. De gelofte van armoede: een fundamenteel menselijke ervaring

Op basis van de ervaringen van mensen die met grote armoede worden geconfronteerd, is het de uitdaging om de profetische dimensie van het gewijde leven te herontdekken in een wereld waar het verlangen om controle te hebben over mensen, hun bezittingen en hun leven lijkt te prevaleren boven gezonde en rechtvaardige relaties. De gelofte van armoede naleven betekent vandaag de dag kiezen voor een tegenstroom in deze manier van kijken naar interpersoonlijke relaties met een machtsdrang.

Hoewel religieuze armoede vrij gekozen is, vormt ze toch een beproeving in interpersoonlijke relaties, omdat ze voortdurend het risico met zich meebrengt dat men de ander in bezit wil nemen. “De ander in bezit nemen is meer dan domineren: het is de ander als een object beschouwen dat men kan manipuleren. De gelofte van armoede zou dan een duistere keerzijde kunnen hebben: aangezien ik geen materiële bezittingen heb, probeer ik de ander te bezitten”[4]. De ander wordt meteen ‘mijn arme’, degene op wie al mijn verlangens om controle over iets of iemand te hebben om mezelf te bewijzen, neerkomen. Een dergelijke houding onthult tegelijkertijd mijn kwetsbaarheid, namelijk dat ik mijn keuze niet tot een levensweg voor mijzelf en mijn omgeving maak. Een gelofte van armoede voor het leven afleggen, betekent immers

kiezen om te leven door, voor en met anderen; het betekent anderen laten leven terwijl we ons leven van hen ontvangen. Deze wederzijdse afhankelijkheid is van levensbelang, want zonder haar kan niets ontstaan en kan niets blijven bestaan. Het belangrijkste element dat naar voren komt uit de ervaring van mensen die met grote onzekerheid worden geconfronteerd, is juist de kwaliteit en het belang van relaties in wederzijdse afhankelijkheid.

De interpretatie van de gelofte van armoede moet worden gezien in deze dynamiek van onderlinge afhankelijkheid die ons plaatst in onze relatie tot God, onszelf, anderen en de natuur. Deze gelofte herlezen in het licht van de ervaring van de armen betekent het leven van God herontdekken in de eenvoud van wat het leven ons dagelijks biedt. Religieuzen worden opgeroepen om in de leer te gaan bij de allerarmsten om van blindheid tot verwondering en dankbaarheid te komen, want de arme is degene die het leven anders kan zien en het buitengewone kan ontdekken in ons vaak eentonige dagelijkse leven. Het gaat erom intens in het heden te leven en de kiemen van de eeuwigheid te ontdekken in de eenvoudigste handelingen.

Het religieuze leven biedt ons over het algemeen een comfort dat de allerarmsten niet hebben, maar soms zijn we verblind en beseffen we niet hoe goed we het hebben. In tegenstelling tot de eenzaamheid die sommige van onze medemensen ervaren, is broederschap een kostbaar geschenk dat ons de menselijke warmte geeft die de allerarmsten zo weten te waarderen.

Conclusie

In een context van extreme armoede worden mensen die voortdurend met de dood worden geconfronteerd, beroofd van hun vermogen om zich zelf te ontplooien. Hun leven lijkt al aan het niets te zijn overgeleverd. Door echter voor het leven te kiezen, leren deze mensen ons dat er zelfs in de meest moeilijke omstandigheden nog wegen zijn die naar een beter leven leiden. Door voor de kleintjes te zorgen, putten deze mensen hun energie uit het Leven dat ons uit een andere bron wordt geschonken: God, die ons echt laat leven.

Deze existentiële armoede, die bestaat uit het ontvangen en verwachten van ons leven van iemand anders, plaatst ons oorspronkelijk in een vitale onderlinge afhankelijkheid die inherent is aan ieder mens, ongeacht zijn positie in de samenleving. De gelofte van armoede vindt dan haar betekenis in deze existentiële onderlinge afhankelijkheid die ons allen doet leven. In deze dynamiek heeft de gelofte van armoede zin in een samenleving die gekenmerkt wordt door egoïsme, terugtrekking in zichzelf en het vergaren van bezittingen. Bovendien is de gelofte van armoede niet uitsluitend te beschouwen als het afstand doen van bezittingen, maar is het vooral een innerlijke dynamiek die het religieuze openstelt voor het ontvangen en geven van leven in een vitale onderlinge afhankelijkheid die leidt tot delen en gemeenschap.

Bibliografie

-Marie Desanges Kavene, *Femmes dans la guerre au Nord-Kivu (RDC). Résilience et foi chrétienne pour que la vie continue*, Paris, Karthala, « Chrétiens en liberté/questions disputées », 2023.

-Jean-Claude Lavigne en P. Vincelet, *Relire la Vie Religieuse*, Centre de Recherche pour la Vie Religieuse, Evry, 2020.

1. Joseph Wresinski (12. Februar 1917 - 14. Februar 1988) war ein französischer Priester und humanitärer Aktivist. Im Jahr 1987 rief Pater Wresinski den Internationalen Tag zur Beseitigung der Armut, der später von der Generalversammlung der Vereinten Nationen anerkannt wurde
2. Cfr. Laure Blanchon, Une humanité fragile, Cours, Facultés Loyola Paris, Paris, 2024.
3. Idem
4. Jean-Claude Lavigne en P. Vincelet, Relire la Vie Religieuse, Centre de Recherche pour la Vie Religieuse, Evry, 2020, p. 92.

LUISTEREN NAAR DE ROEP VAN STILTE VOOR EEN SYNODAAL GEWIJD LEVEN BEWUST VAN ZIJN OORSPRONG EN BESTEMMING

P. Mauro-Giuseppe Lepori, OCist

Dom Mauro-Giuseppe Lepori werd op 2 september 2010 gekozen tot generaal-abt van de Cisterciënzerorde en werd op 10 oktober 2022 herkozen voor een tweede ambtstermijn van tien jaar. Dom Mauro-Giuseppe werd in 1959 geboren in Lugano (Ticino, Zwitserland) en studeerde filosofie (1982) en theologie (1990) aan de Universiteit van Fribourg (Zwitserland). In 1984 trad hij toe tot de abdij van Hauterive (Zwitserland). In november 2021 werd hij verkozen tot vicevoorzitter van de Unie van Algemene Oversten. Hij is bekend dankzij talrijke boeken en artikelen, die in verschillende talen zijn vertaald, en dankzij zijn lezingen en preken.

Deze tekst werd gehouden op de UISG Trainingsbijeenkomst - Rome, 12.03.2025.

Een altijd trouwe dienaar

Toen ik begon met de voorbereiding van deze bezinning, moest ik, zoals altijd, ook meditaties en lezingen over andere onderwerpen schrijven, die zelfs nog dringender waren dan de bijeenkomst van vandaag. Zoals altijd voelde ik de stress van te veel gevraagd worden en te veel ja's die ik daarop geef. Ik voelde mijn structurele gebrek aan organisatie, en vooral mijn chronisch tekort aan tijd om dingen in alle rust te doen. Maar zodra ik begon te mediteren over de stilte – vooral, als ik het goed begrijp, over de stilte van Jezus – zei ik tegen mezelf: "Stop met alles! Zet al het andere opzij, ook al is het

dringend, want dit is een essentieel en fundamenteel punt, en alle andere zaken moeten hieruit voortvloeien!". Ik besefte namelijk dat er in de stilte een prioritaire, inspirerende dimensie schuilt die niet kon worden uitgesteld tot na al het andere, omdat al het andere alleen maar daaruit kan voortkomen. Dat had ik natuurlijk al eerder moeten aanvoelen, vooral in het klooster, anders had ik nooit iets kunnen denken, mediteren, zeggen of schrijven. Maar nu, met de hulp van de ouderdom, is het alsof ik tegenover een trouwe dienaar sta die mij mijn hele leven onopvallend en zonder iets te vragen, gratis heeft gediend. En ik besef eindelijk dat alles wat ik ooit heb gezegd en gedaan, ik dat dankzij hem heb gezegd en gedaan. Het is dan alsof je aan het einde van je leven tegen deze trouwe dienaar zegt: "Vriend, laten we elkaar met 'jij' aanspreken, want na zoveel samenwerking realiseer ik me nu pas dat je niet mijn werknemer was, maar mijn leraar, dat je autoriteit over mij had. Dat jij het was die me heeft laten groeien en geholpen om anderen te laten groeien, terwijl ik dat dom genoeg aan mezelf toeschreef. Sterker nog, ik besef dat, nu de tijd van onze vriendschap is gekomen, we samen nog mooiere en grotere dingen zullen doen dan tot nu toe, vooral als jij nu de teugels van mijn roeping en missie in handen neemt."

De roep van stilte

In het inmiddels klassieke lied Sounds of Silence van Simon en Garfunkel wordt gesproken over 'het geluid van de stilte'. Het spreekt in de negatieve zin van onverschilligheid tegenover het kwaad in de wereld, maar het doet tevens denken aan 'het gefluister van een zacht briesje' (1 Koningen 19,12) dat alle aandacht van Elia op de berg Horeb vestigt op de mysterieuze openbaring van God in een vorm die we instinctief niet aan God zouden toeschrijven. Dat wil zeggen: de mens, in elke vorm van religiositeit, gelooft dat

hij het goddelijke meer waarneemt in de luidruchtige en geweldige verschijningsvormen van de natuur, die angst inboezemen, zoals de onstuimige wind, de aardbeving en het vuur, dan in een zacht briesje. Het lijkt erop dat het Hebreeuwse woord dat met 'bries', 'wind' wordt vertaald, ook 'stilte' kan betekenen.

Hoe dan ook, hier wordt aan de stilte het vermogen toegeschreven om als een stem, een geluid, als een roep te worden waargenomen. De stilte zegt ons dus iets, drukt zich uit en vraagt om gehoord te worden. Op mysterieuze wijze roept de stilte ons.

Hoe is het mogelijk dat de stilte ons roept? Heeft zij dan een stem? Kent de stilte misschien onze naam? En van waar roept zij ons? Waarom roept zij ons? Waar roept zij ons heen?

Laten we, voordat we dit begrijpen, denken aan het tegenovergestelde fenomeen: lawaai. Lawaai roept ons niet, het trekt ons niet aan, lawaai stoot ons af, het doet ons vluchten. Wie van lawaai houdt, wordt erdoor ondergedompeld, verdrinkt erin, verliest het bewustzijn van zijn naam, zijn identiteit. In lawaai verliest men vooral het vermogen om te luisteren. Er wordt inderdaad gezegd dat lawaai 'oorverdovend' is, het maakt doof, niet in staat om te luisteren. Misschien laat lawaai ons kennismaken met stilte? Nee, want doofheid is geen stilte. Iemand die doof wordt van te hard en langdurig lawaai is niet stil. Hij hoort niet meer, hij verliest het vermogen om te luisteren. Is dit stilte? Nee, doofheid is als de overwinning van lawaai op onze oren, op onze hersenen. Het is alsof het lawaai in onszelf opgesloten zit en we het niet kunnen verdrijven. Doofheid heeft niets te maken met stilte maar met lawaai.

Dit doet ons beseffen, bewust worden van iets wat we instinctief aanvoelen: er is geen stilte zonder luisteren, en er is geen luisteren zonder stilte. De stilte roept ons omdat ze een stem tot ons laat komen, een stem die niet oorverdovend is, die geen pijn doet, die onze naam op een aangename manier uitspreekt, die ons het gevoel geeft dat we bestaan, dat we iemand zijn voor een ander. Als een stem me teder roept, zonder te schreeuwen, betekent dat dat die stem mij roept, mij en niemand anders. Een ander kan in deze stilte deze stem die mij roept niet horen. Deze stem is echter zo zacht, zo subtiel, dat ik het risico loop hem zelf niet te horen. Maar waarom wil ik hem horen? Waarom ben ik stil om deze stem te horen?

Een jong stel in een ernstige crisis vertelde me dat wanneer zij ruzie hadden, hun zoontje van een paar jaar oud, dat graag wilde dat ze stil waren, zijn vingertje opstak en gebaarde dat zij stil moesten zijn om naar iemand te luisteren die riep. Hij zei niet: "Stil!", en ook niet: "Luister!". Hij zei niets, hij deed alleen alsof hij een zacht of ver verwijderd stemmetje hoorde dat hen riep en waarvoor zij stil moesten zijn. Hij voelde aan dat het lawaai van de ruzie van zijn ouders moest worden gebroken door een behoefte aan stilte om naar een andere stem te kunnen luisteren, een echte stem. De echte stem, die iets zinnigs zegt, schreeuwt niet: hij smeekt om aandacht, smeekt om stilte. "Zie, ik sta aan de deur en klop. Als iemand mijn stem hoort en de deur opendoet, zal ik bij hem binnenkomen en met hem eten, en hij met mij" (Ap 3,20). Wie klopt om uitgenodigd te worden om met ons te eten, klopt niet hard op de deur zoals de politie die een bandiet komt arresteren: hij klopt discreet omdat hij niet wil storen, zich niet wil opdringen, maar zich wil aanbieden aan de vrijwillige vrijheid van een gastvrij onthaal.

Maar met dat gebaar drukte die jongen ook zijn angst uit voor het uiteenvallen van de ouderlijke band die hem gevormd had. Door om stilte te vragen, vroeg hij om hulp,

en hij voelde dat hij die niet meer aan zijn ouders kon vragen, maar aan een andere mysterieuze aanwezigheid die hij niet kende, maar waarvan hij intuïtief aanvoelde dat alleen die in staat was om de strijd tussen zijn ouders te beslechten. Een vriendelijke, liefdevolle aanwezigheid die vrede en tederheid in dat gezin kon brengen.

De stilte van Christus

Laten we een sprong maken van dit kind naar de stilte van Jezus tijdens de Passie. Misschien is het niet eens een sprong, want uiteindelijk komen ze samen. Waarom zweeg Jezus? We zijn gewend om die stilte alleen maar te interpreteren als geduld, als een afzondering van het lawaai van degenen die Hem beschuldigden en leugens om Hem heen schreeuwden. Maar was de stilte van Jezus, net als die van het kind, niet ook een stilte die vroeg om naar een andere stem te luisteren, de roep van een Ander, van de Vader?

Een passage uit het Evangelie van Johannes kan ons helpen om na te denken over de stilte van Christus:

“Toen kwam Jezus naar buiten, met de doornenkroon op en het purperen kleed aan. Pilatus zei tegen hen: “Zie, de mens!”

Toen de hogepriesters en de schildwachten Hem zagen, riepen zij: “Kruisig Hem! Kruisig Hem!” Pilatus zei tegen hen: “Neemt gij Hem maar en kruisigt Hem; ik vind geen schuld in Hem.” De Joden antwoordden: “Wij hebben een wet en volgens die wet moet hij sterven, omdat hij zich de Zoon van God heeft genoemd.”

Toen Pilatus deze woorden hoorde, werd hij nog banger. Hij ging weer het hoofdkwartier binnen en zei tegen Jezus: “Waar kom jij vandaan?” Maar Jezus gaf hem geen antwoord. Pilatus zei toen: “Spreek je niet tegen mij?

Weet je niet dat ik de macht heb om je vrij te laten en de macht om je te kruisigen?”. Jezus antwoordde hem: “Je zou geen macht over mij hebben, als die je niet van boven was gegeven. Daarom is de zonde van hem die mij aan u heeft overgeleverd, groter.”

Vanaf dat moment probeerde Pilatus hem vrij te laten.” (Joh. 19,5-12)

Jezus zwijgt wanneer Pilatus, nadat hij van de Joden heeft gehoord dat Hij ‘Zichzelf tot Zoon van God heeft gemaakt’, vol angst de cruciale vraag over Zijn identiteit stelt: “Waar kom je vandaan?”.

“Waar kom je vandaan?” Pilatus stelt een vraag die velen vóór hem al aan Jezus hebben gesteld. Er waren momenten waarop juist deze vraag over Jezus een onderwerp van discussie was onder de menigte en ook met Jezus zelf.

Laten we enkele veelzeggende voorbeelden geven:

“Ondertussen zeiden enkele inwoners van Jeruzalem: “Is dit niet degene die ze willen doden? Kijk, hij spreekt vrijuit, en toch zeggen ze niets tegen hem. Hebben de leiders misschien echt erkend dat hij de Christus is? Maar wij weten waar hij vandaan komt; daarentegen, wanneer de Christus komt, zal niemand weten waar hij vandaan is”. Toen riep Jezus, terwijl hij in de tempel onderricht gaf: “Jullie kennen mij toch en weten waar ik vandaan kom. Ik ben niet uit mezelf gekomen, maar degene die mij gezonden heeft is waarachtig, en jullie kennen hem niet. Ik ken hem, want ik kom van hem en hij heeft mij gezonden.” (Joh. 7,25-29)

Of in een andere passage van Johannes:

«De Farizeeën zeiden tegen hem: “Je getuigt over jezelf; je getuigenis is niet waar.” Jezus antwoordde hen: “Ook al getuig ik over mezelf, mijn getuigenis is waar, want ik weet waar ik vandaan kom en waar ik heen ga. Jullie weten niet waar ik vandaan kom of waar ik heen ga.”» (Joh. 8,13-14)

Of ook in de dialoog tussen de Joden en de blindgeborene die door Jezus genezen was: “Wij weten dat God tot Mozes gesproken heeft, maar van deze weten wij niet waar hij vandaan komt.” De man antwoordde hen: “Dat is juist het verbazingwekkende: dat jullie niet weten waar hij vandaan komt, terwijl hij mij de ogen heeft geopend.” (Joh. 9,29-30)

Weten waar je vandaan komt. Misschien is in het huidige culturele en sociale klimaat, waarin bijvoorbeeld gezinnen steeds meer verdeeld en ontwricht zijn en bevolkingsgroepen ontworteld rondzwerven, het besef van herkomst, van ‘waar je vandaan komt’, sterk verzwakt en vaag geworden. Toch is bewustzijn van je eigen afkomst, niet alleen familiaal, maar vooral cultureel en spiritueel, van fundamenteel belang voor je identiteit, voor het beeld dat je van jezelf hebt en voor de relaties die je met anderen aangaat.

Welnu, Jezus had een zeer sterk besef van zijn afkomst, dat wil zeggen van de Vader. Hij sprak daar niet veel over, hij riep het niet van de daken, integendeel: hij hield het verborgen. Hij ging bijvoorbeeld bidden in het geheim, zelfs voor zijn discipelen. Pas na

enige tijd besloot een van de discipelen, toen hij Jezus terug zag komen van het bidden, hem te vragen: “Leer ons bidden” (Lc 11,1). Misschien was het een discrete, schuchtere, indirecte manier om hem ook te vragen en te ontdekken, zoals Pilatus had gevraagd, waar Jezus vandaan kwam, wat de oorsprong was van zijn persoon, van zijn mysterie dat zelfs voor zijn naaste vrienden steeds mysterieuzer werd.

Het was duidelijk dat bidden voor Jezus te maken had met zijn eeuwige oorsprong, met zijn oorsprong in God, in de Vader. Je zag dat Jezus terugkwam van het gebed alsof hij uit de schoot van de Vader kwam. Wat later in het Credo zou worden uitgedrukt, werd voor hun ogen en in hun harten geopenbaard:

> “Ik geloof in één Heer, Jezus Christus,
> eniggeboren Zoon van God,
> vóór alle tijden geboren uit de Vader.
> God uit God, licht uit licht,
> ware God uit de ware God.
> Geboren, niet geschapen,
> één in wezen met de Vader.”

Dit hele deel van het Credo beantwoordt de vraag van Pilatus en beschrijft in wezen ‘waar Jezus Christus vandaan komt’, zijn eeuwige oorsprong uit de Vader.

Stilte: bewustzijn van oorsprong en bestemming

Maar waarom blijf ik hierop doorgaan? Moest ik niet over stilte praten? Precies! Pilatus met zijn vraag en Jezus die met zijn stilte antwoordt, helpen ons te begrijpen dat stilte voor Jezus te maken heeft met het *bewustzijn van de oorsprong en de bestemming.*

In de Passie is het alsof Jezus, die al vreselijk lijdt in lichaam en ziel na de geseling, de slagen, het spugen, de bespotting van de bewakers die hem als koning verkleden en met doornen kronen, op de vraag: "Waar kom je vandaan?", zich door de heidense gouverneur teruggeroepen voelt naar de eeuwige bron van zijn wezen. Hij zwijgt niet omdat hij weigert te antwoorden of omdat hij niet weet wat hij moet antwoorden. Hij antwoordt niet omdat de vraag van Pilatus hem terugbrengt naar het heiligdom van zijn oorspronkelijke verwijzing naar de Vader. De stilte van Christus, de stilte is voor Christus daar waar zijn geweten, zijn hart, zijn gedachten en zelfs zijn gewonde, vernederde en pijnlijke lichaam, zijn hele wezen zich bevindt in het heiligdom van het trinitaire Leven.

Pilatus staat als het ware op de drempel van dit heiligdom, van het Heilige der Heiligen, van de openbaring van het mysterie van Christus, en dus van God. Hij beseft niet, ook al heeft hij een voorgevoel, dat hij voor een goddelijke openbaring staat. Misschien is dat de reden waarom 'Pilatus nog banger werd', alsof zijn angst een glimp van heilige vrees was, waarvan hij echter onmiddellijk werd afgeleid, alsof hij wegvluchtte van de 'brandende struik' die Jezus voor hem was. Pilatus is gevlucht voor het eeuwige, het heilige, de totaliteit van het zijn, hij is gevlucht voor de waarheid die liefde is, om in de armen van de macht te rennen, en in de armen van de macht verliest de mens altijd zijn vrijheid, want macht is de duivelse simulatie van het oneindige. De macht van de wereld is het geluid dat ons doet ontwaken tot het 'gefluister van een zacht briesje' waarin God ons roept tot de totale waarheid in Hem. Door de macht te omarmen wordt de mens meegesleurd naar een plek waar hij niet langer vrij is om de vrijheid van de ander lief te hebben, dat wil zeggen naar een plek waar hij niet langer vrij is om de liefde lief te hebben, het geschenk van het leven, dat wil zeggen datgene waarvoor de mens is gemaakt, datgene waarvoor de vrijheid en het hart zijn gemaakt naar het beeld van God.

Pilatus werd geconfronteerd met de stilte van Christus, die op dat moment de hele oorsprong en bestemming van zijn Persoon, van zijn leven, ook zijn menselijk leven, en dus ook de oorsprong en bestemming van dat moment van lijden, de oorsprong en bestemming van elk moment van dat lijden, tot aan de dood aan het kruis, terugkreeg. Hij werd geconfronteerd met Jezus die hij zelf had omschreven als "de mens!": "Zie, de mens!" (Joh. 19,5), met Jezus die voor hem de hele waarheid weerspiegelde van zijn wezen. Pilatus, geschapen naar het beeld van God, vlucht, vlucht naar de aantrekkingskracht van de macht. Hij laat de waarheid over zichzelf achter, de eeuwige waarheid van zijn bestaan als door God bemind menselijk schepsel, om zich in de afgrond te storten van de illusoire volheid van de macht om kwaad te doen, te doden, te liegen, te haten, zich te verloochenen als beeld van God, als licht van God dat zich in ons wil weerspiegelen.

Wat redt ons van de macht, van de omhelzing van de macht die het ware leven in ons verstikt? Die ons goddelijke lot verstikt, als dochters en zonen van God, als vrouwen en mannen die het leven vinden door in Christus een oorsprong en een bestemming te ontvangen die gelijk zijn aan die van Hem, namelijk in de Vader?

We hebben behoefte aan een stilte zoals die waarin Jezus, temidden van zijn lijden, temidden van de haat van de menigte, de eeuwige relatie met de Vader heeft hervonden; hij heeft het bewustzijn van zichzelf als eeuwig door de Vader verwekte Zoon hervonden. Ook wij zijn door genade geroepen tot dit leven, om eveneens eeuwig door de Vader verwekte zonen en dochters te zijn. Als we dit bewustzijn hadden, als we ons bewust waren van de Verlossing, van onze doop, zou elk moment van ons leven, zelfs het ergste, het droevigste, het donkerste, zelfs het moment van onze dood, ons vervullen met stilte tegenover dit mysterie waarin we zijn ondergedompeld, met stilte tegenover de genade, ondergedompeld in de genade als in het water van de doop.

De stilte die dient

Er is nog een andere stilte van Jezus die ons iets vertelt over het zelfbewustzijn dat Hij ons wil bijbrengen: het is de stilte die het wassen van de voeten begeleidt. Dienstbaarheid is het uitoefenen van macht die zich niet laat omarmen door de macht van de wereld. Dienstbaarheid is het uitoefenen van macht die de vrijheid redt door haar uit te drukken als liefde. De voetwassing door de almachtige God, een symbolisch gebaar dat het mysterie van het kruis illustreert, verdrijft de aantrekkingskracht van de wereldse macht die machteloos blijkt om onze vrijheid te bezitten. Maar ook dit gebaar, deze bevrijding, verricht Jezus in de stilte die uit de Vader het bewustzijn en de ervaring put dat Hij in Hem zijn oorsprong en bestemming heeft.

Johannes lijkt de stilte van Jezus te lezen en te beschrijven: "Jezus, wetende dat de Vader hem alles in handen had gegeven en dat hij *van God was gekomen en naar God terugkeerde*, stond op van tafel, legde zijn kleren neer, nam een handdoek en bond die om zijn middel. Daarna goot hij water in een waskom en begon de voeten van zijn leerlingen te wassen en ze af te drogen met de handdoek die hij omgebonden had." (Joh. 13,3-5)

In dit verband raakte mij het gebed van de donderdag na Aswoensdag: "Inspireer onze daden, o Heer, en begeleid ze met uw hulp, opdat al onze activiteiten altijd hun oorsprong en hun voltooiing in U vinden."

In de trinitaire stilte van Jezus kunnen we de oorsprong en de bestemming van het leven waarnemen, namelijk de Vader. En dus ook de zin van het leven en van alles in het leven. We zouden Jezus altijd om vergeving moeten vragen voor elk zinloos moment, en dus voor elk moment zonder stilte, voor elk moment waarop we afgeleid zijn van de oorsprong en de bestemming die ons in Jezus zijn geopenbaard, waarin Christus ons onderdompelt met zijn dood en verrijzenis, met de doop. Vergeving vragen om ons te bekeren van onze onttrekking aan de zin van het leven, van het onttrekken van onze gedachten, woorden, daden en blikken aan de nieuwe zin van alles die Jezus ons in de Vader openbaart. Vergeving vragen voor onze zonden tegen zijn stilte met de Vader. Vergeving vragen opdat wij ons bekeren van het lawaai van onze afleiding, onze ijdelheid en oppervlakkigheid.

Opnieuw beginnen vanuit stilte

Ik realiseer me dan ook steeds meer dat een diepgaande hervorming van het christelijk leven, en in de eerste plaats van het gewijde leven, mogelijk is als we opnieuw beginnen met de stilte, zoals Jezus dat voor Pilatus heeft uitgedrukt. Want in de Kerk wordt alles alleen vernieuwd door Christus en door hen die ja zeggen tegen Christus in armoede, nederigheid, openheid, dat wil zeggen in een stilte die niet afgeleid is. Wie zijn ja wil vernieuwen en doen herleven, moet niet zozeer terugkeren naar het begin, maar terugkeren naar het hart van het charisma, naar het hart van de roeping, naar het hart van het christendom, naar het hart van de missie die de Heer voor ieder van ons heeft gekozen. En het hart van elke roeping is daar waar het luisteren naar Christus die ons roept het zuiverst is, waar de blik op zijn gelaat het helderst is. Luisteren naar waar

het verlangen naar het leven dat Hij heeft bereikt om ons te verzadigen, niet met een volmaakte, reeds voltooide levensvolheid, maar met het voorstel om met Hem mee te gaan, het armste en meest beschikbare, dat men zich kan voorstellen, het meest open is.

Jezus zei tegen de rijke jongeman: "Als je volmaakt wilt zijn [als je een volwaardig, vervuld leven wilt leiden dat zijn uiteindelijke en ware doel, zijn bestemming bereikt; als je wilt voldoen aan het verlangen naar een vol leven dat je je jeugd met passie doet voelen, maar dat je ook als je oud bent in je hart zult voelen als de jeugd van je hart die niet kan verouderen, want het leven is dit verlangen, en als dit verlangen zou verdwijnen, zou je sterven, zou je ophouden te leven, zou je uitdoven als een vlam die geen zuurstof meer heeft...] Als je volmaakt wilt zijn, ga dan, verkoop wat je bezit, geef het aan de armen en je zult een schat in de hemel hebben; en kom! Volg mij!" (Mt 19,21)

De rijke jongeman ging niet op dit voorstel in omdat hij zich liet afleiden door dingen, rijkdom, zorgen, plannen die hij voor zijn leven had, misschien door de gedachte aan zijn familie, misschien door de gedachte aan zijn verantwoordelijkheid jegens andere mensen die hij met zijn rijkdom onderhield of aan het werk hield... Toch was het voorstel van Jezus, het voorstel dat Jezus voor hem was, het voorstel dat Christus voor hem belichaamde, het directe, zeer directe antwoord dat het verlangen naar volheid in zijn hart verenigde met de vervulling ervan. Op dat moment was alles geconcentreerd tussen het hart van de jongeman en het Hart van Christus. De heilige Marcus zegt dat Christus op dat moment, in die oproep, in dat voorstel, zoals in elke oproep, ook in de onze, zijn hart legde, de vurigheid van zijn oneindige liefde: "Toen keek Jezus hem aan, hield van hem en zei: 'Eén ding ontbreekt je nog: ga, verkoop wat je hebt en geef het aan de armen, en je zult een schat in de hemel hebben; en kom! Volg mij!" (Mc 10,21)

Welke risico's nam Jezus met deze oproep! Iedereen zag zijn blik vol liefde, verlangen, uitverkiezing, voorkeur voor deze jongeman, voor zijn hart dat dorstte naar volheid. En de jongeman gaat weg. Hij verontschuldigt zich niet eens. "Maar bij deze woorden werd hij somber van gezicht en ging bedroefd weg; hij had namelijk veel bezittingen." (Mc 10,22). Hij reageert op de glimlach van Christus, op zijn stralende gezicht dat oplicht om hem te kiezen, om hem uit te nodigen, gepassioneerd door zijn leven, door de volheid van zijn hart, hij reageert op dit schouwspel van schoonheid – wat is er mooier op aarde dan het gezicht van God die je met liefde aankijkt? – Hij reageert met een gezicht, zegt de tekst van het evangelie, dat "donker wordt", alsof er een dichte wolk tussen hem en de zonnigheid van Jezus trekt. Want, zoals ik al zei, er trekt een menigte voorbij van afleidingen, van gedachten aan andere dingen, van berekeningen, van belangen. Een menigte van afleidingen, niet alleen ten opzichte van Jezus, maar ook ten opzichte van zichzelf, van zijn eigen hart.

Om elke afleiding van Christus, die ons met liefde roept, te overwinnen, is stilte nodig. Stilte is juist het werk tegen alles wat onze vrijheid meer zou willen bepalen dan het ja aan Christus, meer dan de overeenstemming met Christus die ons met liefde aankijkt, tot ons spreekt, ons roept, ons uitnodigt om Hem te volgen.

De stilte is die dimensie die, in het aangezicht van Jezus die ons met oneindige liefde aankijkt en tot ons spreekt, zich door niets laat afleiden, zich concentreert op deze verrassende, onverwachte, maar toch door ons hele hart, door ons hele leven verwachte werkelijkheid.

Maar bedenk eens: zelfs de rijkdommen van die jongeman wachtten op Christus, wachtten op hun zin, hun nut, hun ware bestemming door Christus, en dus door het ja aan Christus van die man. Want Jezus zegt niet tegen de jongeman: “Gooi alles wat je hebt in de vuilnisbak, kom dan en volg mij!”. Hij vraagt hem juist alles aan de armen te geven: “Ga heen, verkoop wat je hebt en geef het aan de armen, en je zult een schat in de hemel hebben” (Mc 10,21). Jezus gaf ook de materiële goederen van deze jongeman een goede, ja zelfs volmaakte bestemming. Door zijn rijkdom aan de armen te geven, werd die “een schat in de hemel”! Niets zou verloren gaan, alles zou verheerlijkt worden. De “schat in de hemel” is niet alleen het honderdvoudige van wat we voor Christus achterlaten: het is het honderdvoudige dat samenvalt met het eeuwige leven! “Voorwaar, ik zeg u: er is niemand die huis of broers of zusters of moeder of vader of kinderen of akkers heeft verlaten omwille van mij en omwille van het evangelie, die nu, in deze tijd, niet honderdvoudig terugkrijgt in huizen en broers en zusters en moeders en kinderen en akkers, samen met vervolgingen, en in de eeuwigheid het eeuwige leven.” (Mc 10,29-30). Alles wat menselijk is, wat Jezus hier tot in detail opsomt in relaties en dingen, al het menselijke dat van nature een maat heeft, een grens, dat als het ware een “houdbaarheidsdatum” heeft, die in het beste geval de datum van onze dood is, al het menselijke dat van nature “vergankelijk” is, wordt als het ware geïntegreerd in het eeuwige leven dat ons nu en na de dood voor altijd wordt gegeven, met Christus, in Christus, bij de Vader. Want wie ja zegt tegen Christus, neemt vandaag al ‘de tijd die komen zal’ vooruit, neemt het eeuwige vooruit in de tijd die hij nu leeft.

De afleiding van de jongeman van Jezus heeft hem ertoe gebracht niet alleen zichzelf, zijn ziel en de hele zin van zijn leven slecht te behandelen, maar ook zijn rijkdom, zelfs zijn geld. Het zorgde ervoor dat hij slecht omging met zijn hele menselijkheid, te beginnen bij zijn hart: zo erg zelfs dat hij somber en verdrietig weggaat, met een gebroken hart, leeg van zijn vermogen om zich te verheugen, lief te hebben, te geven en gepassioneerd te zijn voor het oneindige.

De afleiding die de aantrekkingskracht van Christus ontvlucht

Het verhaal van de rijke jongeman laat ons zien dat wat de roeping tot stilte, die ten grondslag ligt aan elke roeping, vertroebelt, afleiding is, het toestaan dat datgene wat ons afleidt van Christus, de overhand krijgt in ons.

Daarom is liefde voor stilte een verlangen om ons door niets te laten afleiden bij het aanvaarden van de waarheid van alles, absoluut alles, tot in het kleinste detail, van Christus!

Om het ware belang van stilte te begrijpen, niet voor onze vroomheid, maar voor onze vrijheid, is het belangrijk te beseffen dat de vijand van stilte, de vijand waartegen stilte moet strijden, afleiding is.

Wat is afleiding? De etymologie zegt het al: *dis-trahere* (in het Italiaans), wat kan worden opgevat als wegtrekken, losmaken van wat aantrekt. Afleiding is het tegenovergestelde van aantrekking, van aangetrokken worden tot iemand of iets dat van nature belangrijker en echter is dan datgene wat ons afleidt. De afleiding die we moeten bestrijden is die waarbij we worden afgeleid van de aantrekkingskracht die God, die Christus, op ons hart uitoefent. Afleiding is ons onttrekken aan de aantrekkingskracht van de Heer. Daarom is afleiding misschien wel de ergste vorm van ontrouw aan een roeping, het is de wortel van ontrouw, van verraad, omdat de roeping wordt vervuld in het volgen van Hem die ons aantrekt, in het volgen van de Bruidegom die de bruid, de Kerk, tot zich trekt.

Het ernstige van afleiding is dat het in meer of mindere mate een innerlijke onttrekking aan de roeping inhoudt; een onttrekking, een afdwaling, die misschien aan de buitenkant niet zichtbaar is, omdat men zich waarschijnlijk aan alle regels houdt, alle

vormen respecteert, alles goed doet wat men moet doen, maar het hart volgt niet, laat zich niet door Jezus bewegen. Farizeïsme is die navolging die het eigen hart achterlaat in het volgen van de Heer. Het verstand, de ideeën, de woorden, de daden, de werken, alles verloopt zoals het hoort, maar het is alsof het hart achterblijft, en dus ook de liefde. En dat leidt vroeg of laat tot de ondergang van de roeping en van het hele leven, zoals ik al zei over de rijke jongeman.

Synodaliteit van stilte

Ik zou graag willen dat we onderling nadenken over het synodale aspect van de stilte, om ons af te vragen wat ik heb gezegd in het concrete leven van onze ordes, congregaties en gemeenschappen.

Ik stel u namelijk enkele vragen:

1) Ik heb benadrukt dat de stilte ons roept, omdat we daarin de roeping van de Heer horen en die diep in ons hart ontvangen. Een roeping die niet alleen in het begin klinkt, maar voortdurend en steeds opnieuw. Zoals de profeet Jesaja zegt in een lied over de lijdende dienaar:

> "De Heer God heeft mij een mond gegeven als van een discipel,
> opdat ik een woord aan de moedelozen zou richten.
> Elke morgen maakt Hij mijn oor aandachtig,
> opdat ik zou horen als de discipelen.
> De Heer God heeft mijn oor geopend en ik heb mij niet verzet,
> ik ben niet teruggeweken." (Jes 50,4-5)

Elke ochtend worden we opgeroepen om stil te zijn en te luisteren naar de roeping die ons op missie stuurt, op een missie van mededogen, van troost, om Gods troost aan iedereen te brengen. Stilte is dan de bron van onze roeping, datgene wat haar vernieuwt en voedt.

Is dat echt zo voor ons, in onze gemeenschappen? Luisteren we naar 'het gefluister van de lichte bries'?

2) Toen ik nadacht over Jezus' stilzwijgen tegenover Pilatus, begreep ik dat wat stilte in ons en tussen ons moet cultiveren, het bewustzijn is van onze oorsprong en onze bestemming, en dus van de zin van ons leven. Het gaat erom te leven met het bewustzijn dat Jezus had van de Vader, en dat wij moeten hebben van Jezus en van de Vader door Hem. Dit geeft diepgang en intensiteit aan alles wat we beleven, zelfs aan de kleinste details van onze dag, van onze dienstbaarheid, van ons leven.

Zijn we ons bewust van het belang om getuigen te zijn van deze intense bewustwording van het leven? Zijn we ons ervan bewust en hebben we de ervaring dat we, juist omdat we bijzonder toegewijd zijn aan de Heer, verantwoordelijk zijn voor dit getuigenis, dat een verbintenis inhoudt om de stilte op deze manier en om deze reden te beleven?

Ik denk vaak terug aan een passage uit het dagboek van Etty Hillesum, waarin ze zich realiseert dat het haar missie is om met dit bewustzijn te leven in het concentratiekamp, voor al haar medegevangenen:

's Nachts, terwijl ik in mijn kooi lag, omringd door vrouwen en meisjes die zacht snurkten, hardop droomden, stil huilden of heen en weer woelden – vrouwen en meisjes die overdag zo vaak zeiden: 'we willen niet denken', 'we willen niet voelen, anders worden we gek' – voelde ik soms een oneindige tederheid, bleef ik wakker en liet ik de gebeurtenissen, de veel te vele indrukken van een veel te lange dag aan me voorbijgaan, en dacht ik: 'Kom, laat mij het denkende hart van deze barak zijn'. Nu wil ik dat weer zijn. Ik zou het denkende hart van een heel concentratiekamp willen zijn." (Dagboek, 3 oktober 1942)

Ik heb vaak het gevoel dat we onze innerlijke missie vergeten, en daardoor vergeten stilte te waarderen.

3) Het probleem van afleiding. Stilte, zei ik, moet afleiding bestrijden. Vandaag leven we in een cultuur van afleiding. Afleiding omringt ons, dringt in ons binnen, maakt ons afgeleid van onszelf en anderen, maakt ons tot lawaai dat anderen afleidt. Maar de strijd tegen afleiding is altijd aanwezig geweest in de monastieke ascese en in elk charisma van het gewijde leven. Men heeft altijd begrepen dat alleen het Woord van God de kracht heeft om stilte in ons te creëren, om afleiding te overwinnen.

   Maar hoeveel ruimte geven we aan deze strijd in de stilte die naar het Woord luistert?

4) De echte vraag van het synodale zwijgen is deze: in hoeverre leeft in het leven van de gemeenschappen het besef dat we elkaar moeten helpen bij alles wat ik heb gezegd en bij de punten van reflectie die ik heb opgesomd, elkaar moeten liefhebben door de stilte in ons en tussen ons lief te hebben om de roeping te horen, om samen het bewustzijn van de oorsprong en de bestemming van het leven te aanvaarden en te cultiveren, om samen te strijden tegen de afleiding, de oppervlakkigheid en de ijdelheid die de roeping en de zending van ons leven en van onze gemeenschappen, misschien zelfs van onze hele Orde of Congregatie, onvruchtbaar maken.

   Samen stil zijn, samen luisteren, is als elkaar stilte en luisteren schenken, en het vermogen van iedereen individueel en van de hele gemeenschap versterken om God te verwelkomen, om het Woord te verwelkomen, om de Geest te verwelkomen, de genade, de vrede, de waarheid, de kracht voor de missie.

   We kunnen ons afvragen: is er werkelijk *een gezamenlijke beslissing* om elkaar te helpen zwijgen, om de stilte te cultiveren? Is er dus een consensus over de stilte? Streven we die na? Wordt die door de oversten aangemoedigd? Wordt de stilte onderling, in de gemeenschap, als thema behandeld? Hebben we de moed en de naastenliefde om elkaar tot stilte aan te sporen, niet op een farizeïsche, formele manier, maar juist om het Woord te volgen, om ons te laten aantrekken door de Bruidegom die ons aan Hem gewijde leven met zin en schoonheid wil vervullen?

EEN MANIER VAN VERBINDEN EEN POGING OM NA TE DENKEN OVER EEN SPECIFIEKE EIGENSCHAP VAN RELIGIEUS LEVEN VANDAAG DE DAG

Sr. Dr. Britta Müller-Schauenburg, CJ

Britta Müller-Schauenburg is zuster in de Congregatio Jesu. Ze is filosoof en zowel systematisch als historisch theoloog van opleiding. Na een aantal jaren als onderzoeksassistent voor verschillende organisaties te hebben gewerkt, is ze nu contactpersoon voor het christendom bij het Forum voor de vergelijking van juridische discoursen van religies aan de Universiteit voor Joodse Studies in Heidelberg.

Samenvatting

Het religieuze leven is gebaseerd op de verwachting dat er banden worden gesmeed met mensen die voorheen vreemden voor elkaar waren. Christus riep zijn leerlingen op om één te zijn met elkaar, zoals Hij en de Vader één zijn. Deze verbondenheid of band, die een van de doelstellingen van het religieuze leven is, is niet identiek aan de band die binnen families of vriendengroepen ontstaat. Het gebruik van het woord 'band' roept dan ook vragen op, maar wordt hier bewust gebruikt om het gevoel van verbondenheid te beschrijven dat in de loop van de tijd ontstaat tussen leden van religieuze gemeenschappen. Deze reflectie over de verbondenheid in het religieuze leven zal dit vanuit juridisch, theoretisch en emotioneel perspectief onderzoeken als een cruciale vorm van menselijke verbondenheid die zich langzaam ontwikkelt, niet als reactie op een gebeurtenis. Deze verbondenheid betekent een relatie aangaan met

personen, teksten, een vorm van dagelijks leven – die naar God kan leiden. Het religieuze gevoel van verbondenheid verschilt van andere vormen, maar verenigt tegelijkertijd alle religieuzen, ongeacht hun spiritualiteit, orde, congregatie en gemeenschap. Vrijheid is ook een belangrijk aspect van het religieuze leven, maar vandaag de dag is de specifieke manier van verbondenheid met mensen, met teksten, met gemeenschappelijke tijd en met werk als een specifiek aspect van het één zijn in het lichaam van Christus belangrijker dan ooit geworden. Zo staat het thema verbondenheid en gemeenschap centraal in elke reflectie over het religieuze leven vandaag de dag.

Inleiding

Het doel van dit artikel is om de stelling te bespreken en te beargumenteren dat, hoewel het niet het belangrijkste aspect is, het proces en de uitdaging van 'verbondenheid' de meest specifieke en kernachtige eigenschap van het religieuze leven is.

Deze bewering kan verrassend zijn. Vaak zijn aspecten als gebed, stilte, sociale betrokkenheid of eenzaamheid de eerste dingen die in ons opkomen als we nadenken en praten over het religieuze leven. Maar we moeten eerlijk toegeven dat, in ieder geval binnen de Ignatiaanse spiritualiteit, en misschien ook in andere stromingen, het heel duidelijk is dat steeds meer leken zich bezighouden met regelmatige spirituele oefeningen en een dagelijkse gebedsroutine hebben, net als religieuzen. Wat sociaal werk betreft, werken veel ngo's en overheidsinstanties al tientallen jaren veel effectiever dan religieuzen en hun leden hebben vaak bewezen flexibeler te zijn in veel van hun benaderingen. Wat het delen van goederen betreft, hebben mensen in zowel stedelijke als landelijke niet-religieuze gemeenschappen de praktijk ontwikkeld om op een radicale manier eigendom gemeenschappelijk te houden, die voor iedereen openstaat: het delen van voedsel, carpoolen, slaapplaatsen delen – het is gewoon een kwestie van een functionele app ontwikkelen. Binnen de gebieden die traditioneel aan het religieuze leven werden toegeschreven, vinden we dus steeds minder iets dat vandaag de dag exclusief specifiek is voor het religieuze leven. Bijgevolg besluiten mensen die vanuit hun christelijk geloof op zoek zijn naar een van deze levenskeuzes, niet langer automatisch om als godgewijde vrouw of man toe te treden tot een religieuze gemeenschap.

Vrouwelijke en mannelijke religieuzen zijn zich soms niet erg bewust van het proces en de uitdaging van 'verbondenheid' als hun meest specifieke eigenschap. De roepingenpastoraal kondigt speciale gebedstijden en retraites aan om jongeren aan te trekken. Maar de jongeren die komen, merken al snel dat ze al deze dingen eenvoudiger en vrijer kunnen vinden in andere contexten van hun leven. Toch kiezen mensen uit het aanbod van diensten en programma's. De markt van het aanbod van religieuze gemeenschappen is onderdeel geworden van de grote markt van het aanbod van de Kerk in westerse landen: mensen komen, blijven een paar uur of een paar dagen, en keren terug naar hun seculiere leven. Ze boeken een cursus, betalen (tenzij het gratis is), nemen deel en vertrekken weer. Als een aanbod niet aan de verwachtingen voldoet, vertrekken ze vroegtijdig, zoals overal elders in hostels, concertzalen, bioscopen, enz.

Het is niet het gebed, de stilte of 'God' die ze achteraf missen. Het is misschien ook niet de kuisheid, de armoede, de orthodoxie of de naastenliefde.

Het is echter mogelijk dat het vooral de moeite waard is om na te denken over waar het verschil precies ligt. Religieuze mensen onderscheiden zich van anderen door hun specifieke manier van verbondenheid. Om misverstanden te voorkomen: religieuze mensen zijn niet de enigen die verbonden zijn, maar als groep zijn ze op een manier met elkaar verbonden die niemand anders kent. Een duidelijker besef hiervan kan helpen om deze kernkwaliteit van het religieuze leven tot uitdrukking te brengen en te verduidelijken wanneer iemand zich voor het religieuze leven interesseert, of dat nu theoretisch, persoonlijk of politiek is. Het kan een moment van verlichting zijn. Daarom zullen we proberen twee onderzoeksgebieden te verkennen: waar is er verbondenheid en hoe ontstaat die? We zullen dit doen in vier kleine stappen of kapittels, te beginnen met een korte blik op de taal die we gebruiken. Het onderzoek beperkt zich tot het religieuze leven binnen de rooms-katholieke kerk.

Binding en taal

Hoe spreken we over verbondenheid en banden, welke termen gebruiken we en welke betekenis geven we ze?

In de context van het religieuze leven wordt onze 'verbondenheid' traditioneel engagement of toewijding genoemd. Deze twee termen verwijzen naar het hoogtepunt van de vorming met de professie van de geloften. Het canoniek recht gebruikt de

termen *ligamen* en *vinculum*. Beide verwijzen naar iets als een band of het instrument waarmee een verbintenis tot stand komt. In het klassieke Latijn hadden ze een iets andere betekenis: *ligamen* was een verband om een wond te bedekken en *vinculum* een band om iets vast te binden of vast te zetten. In Codex Iuris Canonici (CIC) Boek 2 (*De Populo Dei* – dat ook de algemene normen voor religieuze congregaties bevat) worden beide uitdrukkingen gebruikt. CIC Boek 4 (*De Ecclesiae Munere Sanctificandi* – dat bijvoorbeeld normen bevat met betrekking tot de sacramenten) gebruikt *ligamen* helemaal niet, maar altijd *vinculum*, en we zien hetzelfde gebruik in de Ignatiaanse Constituties, die verwijzen naar een *vinculum caritatis*, een *vinculum van gehoorzaamheid* en een *vinculum van wil*.

Een dergelijke verbinding heeft zowel een instrumentele betekenis als een effect, en verwijst bovendien naar het proces van verbinden. We kunnen dus drie aspecten onderscheiden: 1. Het instrument van de verbinding, 2. het proces (het verbinden) en 3. het effect: een band.

Als we het Nieuwe Testament bekijken vanuit het idee dat de religieuze band met de verrezen Christus het gezaghebbende referentiepunt is, vinden we talrijke vermeldingen van verbinding, met name in de brieven van Paulus en in de Handelingen van de Apostelen. Soms heeft het de betekenis van *ligamen* (Joh. 11,44). Het kan een positieve betekenis hebben (Ef. 4,3), maar heel vaak wordt binding in verband gebracht met slavernij en gevangenschap (Luk. 13,16; Hand. 12,6). Paulus combineert zowel de negatieve als de positieve betekenis (Hand. 21,11.13; Hand. 28,19.20). Samenvattend: we vinden gevangenschap, slavernij, verbond en eed, verbonden wonden en ook gezegende banden die een volledig positieve betekenis hebben, zoals bijvoorbeeld de 'band van de volmaaktheid' (Kol. 3,14). God lijkt zowel een referentiepunt te zijn voor verbondenheid als voor vrijheid: 'waarvoor ik lijd, gebonden met ketenen als een misdadiger. Maar het woord van God is niet gebonden' (2 Tim 2,9) – en God deelt de functie van het binden met ons: 'Voorwaar, ik zeg u: alles wat u op aarde bindt, zal ook in de hemel gebonden zijn, en alles wat u op aarde ontbindt, zal ook in de hemel ontbonden zijn' (Matt 18,18).

Al dit taalgebruik geeft een specifieke inspiratie om in onze context over na te denken.

Verbondenheid en transcendentie

Hoewel God duidelijk het object is van de verbondenheid van het religieuze leven, houdt die verbondenheid niet rechtstreeks verband met transcendentie. De constituties van een congregatie zijn bijvoorbeeld heel concreet in hun referentiepunten. Zusters en broeders zijn zeer concrete personen, en het gezamenlijk beginnen van de Mis om 7 uur 's ochtends is uiterst concreet als het deel uitmaakt van iemands ochtendroutine. Een religieuze kiest haar zusters niet persoonlijk, in tegenstelling tot de normale keuze van een partner, maar zit met hen aan de ontbijttafel zoals ze dat met een partner zou doen en leeft, afgezien van seksuele expressie, in een vergelijkbare context van nabijheid en intimiteit.

Haar verbondenheid vindt plaats op drie niveaus: ten eerste de juridische band; ten tweede de zogenaamde 'menselijke band'; en ten derde de pure verbondenheid met Christus. Het ene kan niet los worden gezien van het andere. Het eerste of primaire bindende element is de gemeenschap, d.w.z. personen. Naast elke missie met en ten behoeve van alle mensen, en in de eerste plaats de armen, is de gemeenschap het kernpunt waar religieuzen met elkaar verbonden zijn. Elke persoonlijke eigenaardigheid, van jezelf of van andere leden van de gemeenschap, komt tot uiting in het gemeenschapsleven en moet door dat leven door alle leden worden gedragen. Persoonlijke voorkeuren of afkeer voor individuen worden een oefening in het liefhebben van alle mensen door middel van zeer concrete voorbeelden. Dit kan gemakkelijk zijn of een enorme uitdaging, maar het daadwerkelijk aangaan van een band is uniek.

Bereikt deze specifieke band dan überhaupt transcendentie, of blijft alles impliciet? Het feit dat bijvoorbeeld een leider van een gemeenschap zichzelf Gods vertegenwoordiger noemt of zo wordt genoemd door het canoniek recht, is op zich niet voldoende om serieus te beweren dat deze band werkelijk naar God verwijst. Maar het is duidelijk dat een religieuze gemeenschap niet alleen op 'louter' personen is gebouwd, maar ook op teksten. Alle religieuze gemeenschappen zijn door de Dicasterium voor de Instituten van Godgewijd Leven en de Sociëteiten van Apostolisch Leven verplicht om een leefregel te hebben waaraan alle leden in gelijke mate gebonden zijn.

De bindende kracht is dus ook gericht op een concrete tekst, die zelf weer verankerd is in een heel netwerk van teksten: het universele kerkelijk recht, de Heilige Schrift, de gebedstradities van de gemeenschap, de getijdenliturgie die door de universele Kerk

wordt gebeden. Al deze teksten herinneren het diepste van ons hart er herhaaldelijk aan wat het werkelijk verlangt en geroepen is te denken en te voelen, en geven aan hoe we met elkaar moeten omgaan als evenbeelden van God. Dit betreft ook alle processen van onderscheiding, zowel lichamelijk als individueel, om Gods wil te bepalen, en de cultuur van waardering en sociale openheid die deel uitmaken van wat religieuzen met elkaar verbindt. Zo zijn de teksten zelf – net als de betrokken personen – concreet en immanent, maar dienen ze tegelijkertijd als leidraad om door het dagelijks leven in gemeenschap de beperkingen te overstijgen. Dit gedeelde dagelijks leven leidt tot een proces van verbondenheid dat niet alleen juridisch of rationeel is, maar een menselijke band wordt die emotioneel is en nog dieper gaat, op het niveau van gewoonten en *habitus*. Dit is vergelijkbaar met elke familie waarin de band uitgroeit tot iets dat onlosmakelijk verbonden is met de persoon wanneer het 'vlees en bloed' wordt. Hoewel het uiteindelijke doel van het religieuze leven transcendentie is, moet de band met elkaar concreet en werkelijk immanent zijn.

Verbondenheid en tijd

Onder de voorwaarde van immanentie vindt menselijke verbondenheid plaats in de tijd. Meestal wordt dit onderzocht door de psychologie, met name de ontwikkelingspsychologie, terwijl de theologie verbondenheid vooral onderzoekt binnen het kader van de trinitaire, relationele theologie. Het altijd aanwezige gevaar van geestelijk en emotioneel misbruik maakt het potentieel problematisch om het discours over menselijke en goddelijke verbondenheid te nauw met elkaar te verbinden. Tot het einde van de twintigste eeuw was er binnen de theologie van het religieuze leven weinig discussie over de psychologische ontwikkeling van de mens. Desondanks functioneerden religieuze roepingen redelijk bevredigend. Maar die tijd is nu voorbij. In parochies, waar de meeste mensen voor het eerst in contact komen met de kerk, ontmoeten de meeste kinderen vrijwilligers die vaak vreemden zijn en die hen voorbereiden op hun eerste heilige communie, maar die daarna, als de viering voorbij is, weer verdwijnen. De unieke, verbazingwekkende gebeurtenis van de eucharistie schept op zichzelf geen band, en er wordt ook niet expliciet een band aangeboden. Er worden informatie, liturgie en cursussen aangeboden, maar iedereen, ook de 'spirituele aanbieders', wil daarna weer naar huis kunnen. Vaak duren evenementen maar een paar uur, misschien een paar dagen. Mensen komen al met de verwachting dat ze zich niet expliciet hoeven te binden.

Vooral in dit opzicht is het religieuze leven als praktijk totaal anders. Een religieuze verbindt zich voor het leven aan haar gemeenschap, belooft niet weg te gaan en, zoals Sint-Ignatius voorstelt, in eenheid met de hele kerk te denken en te handelen, *sentire cum ecclesia*. Ze belooft het gezelschap van haar medebroeders en -zusters te verdragen of zich daar tenminste voor in te spannen, en dit ook voorbij de dood te doen door degenen die haar zijn voorgegaan te eren. Johann Baptist Metz heeft ons gewaarschuwd de overledenen niet te vergeten die tijdens hun leven onrecht hebben ondervonden – door geweld of gewoon door minachting – en wier leven nog niet in ere is hersteld door hen te gedenken. In zijn *Theses over apocalyptiek* spreekt hij over

gevaarlijke herinnering. Hij noemt deze herinnering 'gevaarlijk' omdat ze de huidige heersende perspectieven op de geschiedenis en machtsverhoudingen in vraag stelt. Dit soort *memoria* roept iedereen op om verantwoordelijkheid te nemen voor de hele geschiedenis, niet alleen ten opzichte van de huidige leden van de gemeenschap. In veel gevallen is dit, in combinatie met praktische inspanningen en praktische gerechtigheid, in wezen een verbintenis die verder reikt dan de dood.

Menselijke banden groeien langzaam. Soms lijken ze vooral uit tijd te bestaan. De religieuze verbindt zich op een specifieke manier aan personen, aan een tekst en aan een vorm van gemeenschappelijk leven, en leeft in gemeenschap met concrete zusters of broeders, levend en dood, die zij niet heeft gekozen, tot het einde van haar leven. Een dergelijke bewust aangegane levenslange band op dit niveau, zonder alternatief 'privéleven' elders, bestaat alleen in het religieuze leven, op een vergelijkbare manier als de natuurlijke band tussen ouders en kinderen, die elkaar evenmin kiezen. Zoals alle soorten en niveaus van verbondenheid, verschilt ook deze van gehechtheid doordat zij permanent is en gebaseerd op duur. Zelfs de juridische band door de geloften, die op een bepaald moment tot stand komt, is juist kenmerkend voor haar tijdelijke uitstrekking. Om een band te kunnen opbouwen, is het nodig om tijd met elkaar door te brengen, zonder voorbehoud, al is het maar gedeeltelijk. Er zijn nog andere aspecten die moeten worden benadrukt: menselijke banden zijn niet in de eerste plaats, en misschien zelfs helemaal niet, cognitief van aard (d.w.z. het gaat niet alleen om wat we zeggen, maar ook om hoe we met elkaar omgaan). Dit wordt nog eens benadrukt door de heilige Ignatius, die ons eraan herinnert dat liefde meer te maken heeft met daden dan met woorden. Het betreft de belichaamde persoon in zowel lichaam als ziel. Daarom heeft

de vernietiging van menselijke banden ook gevolgen voor de hele persoon. Omdat een dergelijke vernietiging een catastrofe kan zijn, worden deze banden normatief beschermd door wettelijke of canonieke sancties en regelgeving. De toegang tot of het ontstaan ervan wordt gereguleerd, evenals een mogelijk einde. Het is een zeer moeilijk, maar tegelijkertijd uniek avontuur en een unieke ervaring om deel uit te maken van deze specifieke menselijke geschiedenis van verbondenheid.

Verbondenheid en vrijheid

Ten vierde en ten slotte moet een zeer gevoelig punt worden aangestipt, dat vanzelfsprekend lijkt, maar waarover religieuzen soms spreken alsof het niet bestaat: verbondenheid leidt niet alleen tot meer vrijheid. Het kan ook een beperking van onze persoonlijke vrijheden en keuzes met zich meebrengen. Paradoxaal genoeg lijkt dit een zeer belangrijk punt te zijn wanneer we realistisch over het religieuze leven spreken. Het religieuze leven is niet alleen een kwestie van kleine gehechtheden opgeven en grote vrijheid van hart verwerven. De Bijbel geeft ons een meer uitdagend beeld van het proces van verbondenheid (‘wanneer je oud bent, zul je je handen uitstrekken, en een ander zal je kleden en je dragen waar je niet heen wilt gaan’. Joh. 21,18).

Aan de ene kant is het waar dat religieuze mensen, in ieder geval na verloop van tijd, vrijheid verwerven van triviale gehechtheden. Sommige vormen van externe vrijheid kunnen toenemen wanneer iemand religieus wordt, afhankelijk van de niet-religieuze cultuur en context die het alternatief zou zijn geweest. Maar er is een echte vrijheid die

in het religieuze leven simpelweg verloren gaat. Het gaat hier niet om het verkrijgen van toestemming om het huis te verlaten, ijs te eten, te reizen of te lachen, zoals vaak wordt gedacht, maar om een echt verlies van vrijheid. Menselijke verbondenheid is een band. Externe onvrijheid ontstaat door het simpele feit dat men met zoveel mensen samenleeft, tenzij men een pure egoïst is. Innerlijke vrijheid, meer dan vrijheid van triviale gehechtheden, kan zich ook langzaam ontwikkelen, maar niet zonder pijn. Zusters of broeders corrigeren elkaar en maken elkaars leven ingewikkeld, simpelweg omdat ze anders zijn, en met Gods hulp helpt dit een mens om vrij te worden. Maar innerlijke onvrijheid kan ook groeien. In geval van mislukking kan dit leiden tot infantilisering, maar in geval van succes van deze band worden we, zoals de heilige Paulus zegt, gebonden aan het Woord.

Simone Weil, **de Franse filosofe, die het denken van de mystieke traditie samen met rechtvaardigheid diepgaand ontwikkelde en praktisch een politiek van rechtvaardigheid voorstond,** spreekt over deze innerlijke onvrijheid en noemt het ‘instemming’ (proces) of ‘wortel’ (effect). **Ze beschrijft het als een instemming die plaatsvindt in het binnenste van de ziel, niet als het resultaat van een wilsdaad, maar de ziel is bijna passief. De persoon kan alleen verklaren dat er een band is ontstaan. Deze band is voortaan het ankerpunt van de persoon. Ze houdt vast aan dat punt, met lichaam en ziel, ongeacht of dit op een bepaald moment tot pijn of geluk leidt.** Het is een band zonder de mogelijkheid om weer weg te gaan. Paulus kent drie soorten verbondenheid: de verbondenheid als gevangene van andere mensen, die hij accepteerde (of waar hij zich als Romein zelfs tegen verzette en aandrong

op gerechtigheid), de verbondenheid met Jezus die hem overkwam op de weg naar Damascus, die hij nooit meer wilde verlaten, en de menselijke verbondenheid waarover we kunnen lezen in het begin en het einde van zijn brieven, waar hij huilt als hij zijn gemeenschap fysiek weer moet verlaten.

Omdat binding ook te maken heeft met het verliezen van vrijheid, kan religieuze binding riskant zijn en vatbaar voor misbruik, vooral spiritueel misbruik. In die zin is het potentieel gevaarlijk. Maar we moeten onthouden dat het ook de weg naar menselijke bloei kan zijn..., **het kan onze aangeboren menselijkheid realiseren op een manier die het mooist en gevoeligst is, het meest open en wereldwijd sociaal.**

Dit is de kern van het religieuze leven en kan als focus en discussiepunt van deze levenswijze dienen. Wat wordt voorgesteld is dat dit een verbintenis is die potentieel meer risico's en meer stabiliteit met zich meebrengt dan in enige andere context. Een religieuze belooft haar deel te doen zonder het geheel te kunnen controleren, aangezien dat een kwestie van teamwork is. Ze belooft radicaal beschikbaar te zijn voor mensen die ze niet zelf kiest. Misschien is het juist dit grote risico dat ten grondslag ligt aan het feit dat religieuze geloften volgens het huidige kerkelijk recht in eerste instantie voor een bepaalde tijd worden afgelegd, terwijl dit bij het huwelijk niet het geval is. Zo wordt het specifieke aspect van de verbintenis die eigen is aan het religieuze leven duidelijk: religieuze verbondenheid kan tijdelijk zijn. Misschien is het juist daarom gemakkelijk over het hoofd te zien hoe kwetsbaar de menselijke band daarin toch is, en welke impact het heeft op anderen wanneer een zuster de gemeenschap verlaat.

Het is misschien de moeite waard om dieper na te denken over dit vierde aspect, omdat er een zekere terughoudendheid bestaat om erover te praten vanwege de lange geschiedenis van heftige kritiek op het religieuze leven, vooral met betrekking tot dit aspect ervan. Er is een neiging om de vrijheid te benadrukken die verbonden is met het religieuze leven, maar wanneer het gaat om het zich binden aan een religieuze gemeenschap, is het niet alleen vrijheid die wordt verkregen. Verbondenheid is een kwestie van liefde in de praktijk brengen. Het is niet gemakkelijk, maar het is een unieke vorm van niet-biologische ('familie'), niet-ideologische ('programma') en niet-etnische/nationale, zeer concrete menselijke verbondenheid die wereldwijd en levenslang is. Dit is in onze tijd een zeldzaam fenomeen geworden.

Conclusie

Als we het aspect van verbondenheid en banden in het religieuze leven nader bekijken, wordt duidelijk dat dit in toenemende mate het onderscheidende kenmerk is van het religieuze leven ten opzichte van andere levensvormen.

De levenslange band die ontstaat, verbindt mensen, teksten en God op een bijzondere manier met elkaar. Deze band groeit alleen maar door de tijd heen, door het samenleven, en wordt zo een band die de dood overstijgt. Ze kan niet alleen een bron van vrijheid zijn, maar ook het tegenovergestelde. In dit opzicht is het een uitdaging die, als ze slaagt, het hart opent en tegelijkertijd bindt, met zowel schoonheid als risico. Hoewel religieuzen lange tijd terughoudend zijn geweest om dit aspect te benadrukken, en

terecht, en er de voorkeur aan hebben gegeven deze specifieke vorm van vrijheid op de voorgrond te plaatsen, zou het nu belangrijk kunnen worden om opnieuw over dit aspect na te denken en ernaar te verwijzen. In een wereld vol conflicten, versnippering en een gebrek aan betrouwbare solidariteit die verder reikt dan biologische en etnische banden, kunnen het gevoel van verbondenheid en de band van het religieuze leven – als we die op een goede manier versterken – op zichzelf een zeldzame en kostbare eigenschap worden.

Bibliografie

- Karl Heinz Brisch en anderen (Uitg.): Bindung und seelische Entwicklungswege, Stuttgart 2006.
- Gerhard Birnhuber en anderen: Facets of Spirituality Diminish the Positive Relationship between Insecure Attachment and Mood Pathology in Young Adults, in: PLOS ONE 11/6 (2016).
- De Constituties van de Societeit van Jezus en hun Aanvullende Normen, Jesuit Curia, Rome 1996.
- Historisch Woordenboek van het Recht: „binden, lösen“, Vol. 6, Berlin et al. 1982, Nr. 69.
- Ulrike Gaedke, Katharina Sachse: Die Rolle von Job-Einbettung und psychologischen Vertragsbrüchen in der Mitarbeiterbindung, in: 28ste Conferentie van de Vereniging voor Toegepaste Bedrijfspsychologie (GWPs) Hamm, Duitsland (2025, Preprint).
- Charles Kestermeier: The Gift of Self in Religious Vows, in: Church Life Journal 2022 (online).
- Maria I. Th. van der Leeuw: Ordensleben im Umbruch, Kevelaer 1968.
- Bernhard Nitsche: Gott und Freiheit. Skizzen zur trinitarischen Gotteslehre, Regensburg 2008.
- Bruno Primetshofer: Ordensrecht, in: Lexikon van het Kerkelijk Recht, uitg. door Stephan Häring, Heribert Schmitz, Freiburg im Breisgau 2004, 699-704.
- Melanie Reyes: A Comparative Study of Sacred Bonds in Institutes of Consecrated Life, in: Philippiniana Sacra 54/162 (2019), 219–240.
- Simone Weil: The Need for Roots, vertaald door Arthur Wills, London 1952.

DE CONCILIAIRE EN POST-CONCILIAIRE THEOLOGIE OVER HET GODGEWIJDE LEVEN EN VOORSTELLEN VOOR DE TOEKOMST

Zr. Ianire Angulo Ordorika, ESSE

Ianire Angulo Ordorika is hoogleraar Heilige Schrift aan de theologische Faculteit van de Loyola Universiteit van Andalusië (iangulo@uloyola.es).

Het valt niet te ontkennen dat het Tweede Vaticaans Concilie een belangrijk keerpunt in de katholieke theologische reflectie is geweest. Toch kwamen niet alle thema's met dezelfde urgentie en vooral niet met dezelfde theologische achtergrond als vóór het Concilie in de concilievlakte terecht. De manier waarop de kwestie van het gewijde leven (VC - Vita Consacrata) werd behandeld, toont aan dat dit geen centraal thema was dat de deelnemers aan het Concilie bijzonder bezighield, maar veeleer een thema dat terloops werd aangeroerd.

Over deze christelijke roeping wordt gesproken in de dogmatische constitutie Lumen Gentium (LG), in de nummers 43 tot 47, en in het decreet Perfectae Caritatis (PC). Uit de uitspraken in deze documenten blijkt dat deze niet het rijpe resultaat zijn van een voorafgaande theologische reflectie, zoals men zou kunnen verwachten bij het lezen

van andere thema's die tijdens het concilie aan de orde zijn gekomen. Wat over het gewijde leven wordt gezegd, lijkt veeleer het resultaat te zijn van bepaalde belangrijke inzichten, zonder dat deze in de conciliaire vergadering diepgaand konden worden uitgewerkt en zonder dat alle consequenties ervan konden worden getrokken. Dit gebrek aan theologische onderbouwing in de conciliaire documenten over het gewijde leven, waarop we hier niet kunnen ingaan, zal later gevolgen hebben voor de ontvangst ervan.

1. Het Tweede Vaticaans Concilie en het religieuze leven

Bij het doorlezen van de concilieteksten waarin over het VC wordt gesproken, vallen een aantal essentiële gedachtegangen op die er als een rode draad doorheen lopen en die de stevige pijlers vormen die in elke latere theologische reflectie moeten worden behouden. De eerste en meest voor de hand liggende komt voort uit de ecclesiologie die Lumen Gentium uiteenzet. Het gaat om de gelijke waardigheid en roeping tot heiligheid van alle gedoopten. Dit kernidee is het constante fundament en het uitgangspunt van waaruit over elke concrete vorm van navolging van Jezus Christus, inclusief het VC, moet worden gesproken.

Uit deze belangrijke gedachtegang volgt op natuurlijke wijze de breuk met het vóór het Concilie bestaande begrip van deze roeping. Zo wordt het idee van een staat van volmaaktheid, die een onderscheid maakte tussen alle gedoopten, van wie 'slechts' werd verlangd dat zij de geboden nakwamen, en een uitverkoren elite die verder ging en de evangelische raden op zich nam om een grotere volmaaktheid te bereiken, ongeldig verklaard. Dit begrip valt vanzelf weg met de conciliaire ecclesiologie en als gevolg daarvan houdt ook het beeld dat religieuzen als een tussenlaag in de structuur van de Kerk plaatste, geen stand meer. Naast deze drie inzichten, die op natuurlijke wijze voortvloeien uit het kerkelijk begrip van het Concilie, zijn er nog twee andere gedachten die op de een of andere manier terugkomen en die ons essentieel lijken. Enerzijds het teken van het gewijde leven en anderzijds de urgentie van een hervorming die niet alleen uiterlijk is, maar ook een terugkeer naar het wezenlijke inhoudt.

Hoewel de conciliaire documenten doordrongen zijn van deze belangrijke inzichten, ontbreekt het hen aan de nodige theologische rijpheid om een samenhangende visie op het religieuze leven te presenteren. Er zijn namelijk verschillende hiaten die enerzijds aantonen dat dit onderwerp nogal terloops wordt behandeld en anderzijds de moeilijkheid laten zien om zich los te maken van het historische gewicht en afstand te nemen van de preconciliaire visie op deze roeping. De meest opvallende inconsistenties zijn te vinden in het herhaaldelijke gebruik van vergelijkende termen die de essentiële gelijkheid tussen gedoopten tegenspreken, want wanneer sommigen "meer" zijn, zijn anderen onvermijdelijk "minder".

Bij wijze van voorbeeld wordt gezegd dat deze roeping Jezus Christus "nauwer" volgt (LG 44 en PC 1), dat de doopwijding daarin "overvloediger vrucht" voortbrengt (LG 44), 'vollediger' tot uitdrukking komt (PC 5) of dat men een "inniger" wijding beleeft (LG 44). In feite worden de instellingen van het VC nog steeds aangeduid als "instituten van volmaaktheid" (LG 45) en wordt gesteld dat de gelofte van gehoorzaamheid degene die deze aflegt "met grotere standvastigheid en zekerheid" (PC 14) verenigt met de wil

van God. Het risico van deze vergelijkende taal is zo duidelijk dat het nodig is om, zoals sommige auteurs doen, theologische capriolen uit te halen om de objectieve superioriteit van het VC niet te bevestigen. Hoe kunnen we spreken van gelijke waardigheid van alle gedoopten en van een universele roeping tot heiligheid als er een manier van christen zijn is die als superieur wordt beschouwd?

2. De postconciliaire ontvangst

Deze inconsistenties in de conciliaire documenten hebben een grote invloed gehad op hoe de conciliaire leer inzake het VC is ontvangen, zowel op praktisch gebied als op theologisch en leerstellig niveau. De tegenstrijdige uitspraken hebben in de praktijk een ernstig identiteitsprobleem veroorzaakt, ook al wordt deze moeilijkheid niet altijd expliciet vermeld.[1] Enerzijds zijn we getuige van een terugkeer naar vormen en standpunten in de VC die te dicht in de buurt komen van het zelfbeeld van volmaaktheid van vóór het Concilie. Hoewel er verschillende redenen zijn voor dit fenomeen, draagt ook het feit dat sommige conciliaire teksten deze standpunten ondersteunen en de essentiële gelijkheid tussen alle gedoopten op de achtergrond plaatsen, hieraan bij.

Anderzijds zien we nieuwe ontwikkelingen onder leken, soms dicht bij instituten van gewijd leven en zelfs met geloften van gehoorzaamheid, armoede en huwelijkse kuisheid, waarvan de Kerk niet altijd goed weet hoe ze daarmee moet omgaan. Een voorbeeld hiervan is de verwijzing naar verenigingen van gewijd leven in artikel 7 van het Statuut van het Dicasterie voor Leken, Gezinnen en Leven, of het bestaan van nieuwe vormen

van gewijd leven (c. 605) die ook door gehuwden worden gevormd.[2] Het is onvermijdelijk om je af te vragen of er geen tendens bestaat om elke vorm van verbintenis die serieus de gemeenschappelijke doopbelijdenis wil naleven, als VC te classificeren of op zijn minst daarmee te vergelijken. Het ontbreken van een theologische uiteenzetting van de roeping van de leken gaat dus gepaard met een niet zo duidelijke postconciliaire opvatting van VC.[3]

Zowel de terugkeer van vormen van het VC-leven die te sterk doen denken aan de preconciliaire manier van leven, als de lekenbenadering die in de praktijk de radicaliteit van het volgen van Jezus Christus lijkt te identificeren met modellen die lijken op het VC, worden versterkt door de latere leerstellige ontwikkeling. Gezien de interne inconsistenties in de conciliaire teksten heeft het postconciliaire leergezag meer gekozen voor differentiatie dan voor de elementen die deze roeping in het kader van de theologie van de gemeenschap plaatsten.

De apostolische exhortatie Vita Consecrata is het belangrijkste postconciliaire document over deze christelijke roeping. Het werd 31 jaar na Perfectae Caritatis en na een synode over dit onderwerp gepubliceerd, en we stellen vast dat de ambiguïteit van de conciliaire teksten niet alleen niet wordt opgelost, maar dat de vergelijkingen van superioriteit worden hernomen en dat er uitdrukkingen worden gebruikt die niet gemakkelijk te rijmen zijn met de conciliaire ecclesiologie. Dit is het geval wanneer tweemaal wordt gesproken over de objectieve voortreffelijkheid van deze roeping.

Hun kuis, arm en gehoorzaam leven lijkt inderdaad de meest radicale manier om het evangelie op aarde te beleven, een manier die je goddelijk zou kunnen noemen, omdat ze door Hem, de Mens-God, is omarmd als uitdrukking van zijn relatie als eniggeboren Zoon met de Vader en de Heilige Geest. Dit is de reden waarom in de christelijke traditie altijd gesproken is over de objectieve voortreffelijkheid van het gewijde leven (VC 18).

> Als uitdrukking van de heiligheid van de Kerk moet het gewijde leven worden erkend als een objectieve voortreffelijkheid, die dezelfde levenswijze van Christus weerspiegelt. Juist daarom is het een bijzonder rijke uitdrukking van de evangelische goederen en een vollediger verwezenlijking van het doel van de Kerk, namelijk de heiliging van de mensheid (VC 32).

Wat in de jaren zestig en direct na het concilie begrijpelijk was, is decennia later onhoudbaar geworden. Het is duidelijk tegenstrijdig om te beweren dat alle gedoopten dezelfde waardigheid en roeping tot heiligheid hebben en tegelijkertijd te zeggen dat er een roeping bestaat die objectief gezien superieur is aan de rest. Terwijl het postconciliaire leergezag de inconsistenties van de conciliaire teksten handhaaft, wordt de theologische reflectie over deze roeping enerzijds met moeite omzeild om zich aan het leergezag te houden, in een poging om te harmoniseren wat op zich onmogelijk tegelijkertijd kan worden beweerd. Anderzijds vergeet zij dat de rol van de theologie erin bestaat het leergezag vooruit te helpen en zich niet te beperken tot het bevestigen van diens standpunten.

3. Voorstellen voor de toekomst

Wat tot nu toe gezegd is, wijst op het ontbreken van een theologie van het religieuze leven die de sterke inzichten van het Concilie tot wasdom brengt en de klassieke uitspraken over deze roeping zuivert en herpositioneert vanuit de onontbeerlijke elementen van de conciliaire ecclesiologie. Dit gebrek staat niet haaks op de overvloed aan theologische reflectie[4], maar met de noodzaak dat zij afstand neemt van de conciliaire teksten, althans van die teksten die dubbelzinnig en niet in overeenstemming zijn met haar kerkelijke visie. Uiteindelijk bestaat de theologische uitdaging erin af te zien van de pretentie om bepaalde leerstellige uitspraken te redden, zoals de opvatting dat deze roeping objectief superieur is aan andere, of de herhaalde nadruk om haar te definiëren aan de hand van vergelijkingen, en de eigen taak van de theologie op zich te nemen om nieuwe wegen te openen die het leergezag later al dan niet kan volgen. Geconfronteerd met deze uitdaging zijn wij van mening dat er drie elementen zijn die deze vernieuwde theologie van het VC moeten vormen en die we in deze paragrafen slechts in grote lijnen schetsen.

a. *Relationele in plaats van contrasterende identiteit*

De theologische reflectie over het VC die moet worden ontwikkeld, zal hand in hand moeten gaan met een andere theologie die, naar onze mening, ook nog moet worden ontplooid: de theologie van de doop. Het afzonderlijk beschouwen van specifieke roepingen leidt onvermijdelijk tot een definitie door middel van contrasten en vergelijkingen. Als

we daarentegen uitgaan van de doopwijding en de gemeenschappelijke roeping tot heiligheid, zouden we voorkomen dat we de verschillende vormen waarin deze roeping concreet gestalte krijgt, beschrijven door middel van contrasten. We zouden dan de identiteit op een relationele manier kunnen waarnemen en zouden liever spreken van verschillende middelen, die niet superieur of inferieur zijn, maar in dienst staan van hetzelfde doel.

In dit verband moet de gebruikelijke identificatie tussen evangelische radicaliteit en bepaalde beroepskeuzes worden weerlegd en ontkracht. Deze perceptie schuilt achter de opvatting dat het VC op een "radicalere" manier Jezus Christus volgt en onder meer tot gevolg heeft dat leken klassieke vormen van het VC, zoals de evangelische raden of het gemeenschapsleven, voor zichzelf overnemen.[5]

Het begrip 'radicaal' verwijst naar existentiële wortels en kan niet eenvoudigweg worden afgeleid uit het aannemen van sociologisch abnormale levensvormen. Het ontwikkelen van de leken- en de VC-theologie in dialoog en niet in contrast houdt in dat we erkennen dat het niet nodig is deze laatste roeping na te volgen om Jezus Christus te volgen en ons in Hem te wortelen, om ons volledig aan God en het Koninkrijk over te geven of om de affectieve totaliteit te beleven die het belangrijkste gebod uitdrukt (cf. Dt 6,4-5; Mc 12,28-31).

b. ***Het idee van teken onderstrepen in tegenstelling tot het problematische concept van toewijding.***

Hand in hand met het vorige punt gaat de theologische kwestie die betrekking heeft op religieuze wijding en de relatie daarvan tot de essentiële wijding van de doop[6]. Het probleem is gemakkelijk te onderkennen, maar het is moeilijk om een oplossing te durven aandragen die misschien inhoudt dat deze terminologie moet worden afgeschaft. We hebben het niet alleen over een kwestie van naamgeving, maar ook over het feit dat we het idee van de wijding en de evangelische raden als identiteitskenmerken van deze christelijke roeping niet langer centraal moeten stellen in de theologische reflectie over het gewijde leven. We willen niet beweren dat het niet om relevante elementen gaat, maar wel dat het voor een theologie die in overeenstemming is met de conciliaire ecclesiologie veel verrijkender zou zijn om de focus te verleggen en van daaruit alles opnieuw te situeren. Een theologie in deze lijn zal meer dan tot nu toe het geval is geweest, dat conciliaire inzicht moeten ontplooien dat wijst op het eschatologische karakter van het religieuze leven.

c. ***Herlezen en bevragen van tradities in het licht van de huidige theologie***

Ten slotte zou het een theologie moeten zijn die in staat is om de klassieke uitspraken en tradities over het VC kritisch te herlezen in het licht van een hedendaagse theologie en antropologie. Achter veel van de overwegingen over de vermeende superioriteit van deze roeping gaan dualistische opvattingen over de wereld of visies op lichamelijkheid, seksualiteit en het huwelijk schuil die niet stroken met ons huidige begrip. Deze terugkeer naar de essentie die het Concilie predikte, mag niet worden verward met het kritiekloos aanvaarden van oude beweringen. Net zoals de bijbelse exegese tot taak heeft te onderscheiden wat het Woord van God is en wat menselijke woorden zijn die eigen zijn aan een bepaalde historische en culturele context, is een soortgelijke exegese nodig voor uitspraken over het celibaat uit andere tijden, ook al zijn die afkomstig van heiligen, stichters of grote figuren uit de spirituele wereld.

Als we het gewijde leven niet vanuit preconciliaire parameters willen zien en begrijpen, moeten we de inzichten die in de conciliaire leer aanwezig zijn theologisch ontvouwen en de inconsistenties ervan wegwerken. Dit is ongetwijfeld een taak die nog moet worden uitgevoerd en die niet alleen betrekking heeft op degenen die deze roeping hebben, want zij heeft duidelijke ecclesiologische gevolgen.

Bibliografíe

Angulo Ordorika, Ianire. Extraordinariamente normales: por una Vida Consagrada significativa. Candil encendido 50. Madrid: Paulinas, 2021.

———. «Repensar los votos: ¿Más preguntas que respuestas?» Confer 61, n.º 236 (2023): 565-86.

Bartolomé, Juan José. ¿Malestar en la vida consagrada? Una reflexión sobre su fundamentación evangélica. Claves cristianas 26. Madrid: CCS, 2021.

Cortesi, Alessandro. «Perfectae Caritatis». En Perfectae caritatis, Apostolicam actuositatem, Gravissimum educationis, 13-81. Commentario ai documenti del Vaticano II 7. Bologna: EDB, 2019.

Estrada, Juan Antonio. Religiosos en una sociedad secularizada. Por un cambio de modelo. Colección Estructuras y Procesos. Serie Religión. Madrid: Trotta, 2008.

García Paredes, José Cristo Rey. Teología de la Vida Religiosa. Estudios y ensayos BAC Teología 8. Madrid: BAC, 2000.

Madrigal Terrazas, Santiago. El giro eclesiológico en la recepción del Vaticano II. Presencia Teológica 253. Santander: Sal Terrae, 2017.

Martínez-Gayol, Nurya. «Forma de vida». En Raíz y viento. La vida consagrada en su peculiariedad, de Gabino Uríbarri Bilbao y Nurya Martínez-Gayol, 139-210. Servidores y Testigos 151. Maliaño: Sal Terrae, 2015.

Pérez Sanjuán, Raquel. «Asociaciones de fieles y consagración: a propósito del art. 7 del Estatuto del Dicasterio para los laicos, la familia y la vida». Estudios Eclesiásticos 93, n.º 367 (19 de diciembre de 2018): 875-92.

Uríbarri Bilbao, Gabino. «La peculiar consagración religiosa». En Raíz y viento. La vida consagrada en su peculiariedad, de Gabino Uríbarri Bilbao y Nurya Martínez-Gayol, 10-137. Servidores y Testigos 151. Maliaño: Sal Terrae, 2015.

———. Portar las marcas de Jesús. Teología y espiritualidad de la Vida Consagrada. Biblioteca de Teología Comillas 6. Bilbao: Universidad Pontificia Comillas - Desclée De Brouwer, 2001.

1 Er wordt vaak verwezen naar deze situatie van onopgeloste identiteitscrisis. Als voorbeeld, Uríbarri Bilbao, 79-107; Nurya Martínez-Gayol, «Forma de vida», en Raíz y viento. La vida consagrada en su peculiariedad, de Gabino Uríbarri Bilbao y Nurya Martínez-Gayol, Servidores y Testigos 151 (Maliaño: Sal Terrae, 2015), 141-44; Ianire Angulo Ordorika, Extraordinariamente normales: por una Vida Consagrada significativa, Candil encendido 50 (Madrid: Paulinas, 2021), 11-31; Juan José Bartolomé, ¿Malestar en la vida consagrada? Una reflexión sobre su fundamentación evangélica, Claves cristianas 26 (Madrid: CCS, 2021), 11-46.

2 Voor een studie van deze kwestie vanuit het oogpunt van het canonieke recht, maar met interessante gevolgen voor het religieuze leven, Raquel Pérez Sanjuán, «Asociaciones de fieles y consagración: a propósito del art. 7 del Estatuto del Dicasterio para los laicos, la familia y la vida», Estudios Eclesiásticos 93, n.º 367 (19 de diciembre de 2018): 875-92.

3 Ondanks de inspanningen van het Concilie om de leken burgerschap te verlenen, missen we nog steeds een theologie van de leken die ontwikkeld moet worden.. Santiago Madrigal Terrazas, El giro eclesiológico en la recepción del Vaticano II, Presencia Teológica 253 (Santander: Sal Terrae, 2017), 205-30.

4 García Paredes maakt een indeling, die naar onze mening terecht is, van drie soorten postconciliaire theologische reflectie over het religieuze leven. Een eerste soort zou betrekking hebben op de specifieke identiteit en werd vooral ontwikkeld voor religieuzen en als onmiddellijke reactie op de roep om vernieuwing. Een tweede groep richt zich meer op de plaats van het religieuze leven in de Kerk als geheel en een derde categorie omvat reflecties in dialoog met de cultuur en met de bedoeling om een antwoord te bieden op politieke en sociaal-economische uitdagingen. José Cristo Rey García Paredes, Teología de la Vida Religiosa, Estudios y ensayos BAC Teología 8 (Madrid: BAC, 2000), 90-111.

5 Het is duidelijk dat geen van beide voorbeelden exclusief zijn voor de VC. Gezien de overvloed aan beloften en verbintenissen van leken die sterk lijken op de klassieke religieuze geloften, rijst echter de vraag wat het idee is dat ten grondslag ligt aan de doopwijding en het sacrament van het huwelijk, en wat de praktische gevolgen hiervan zijn voor de beschouwing van geloften. Wat dit laatste betreft, Ianire Angulo Ordorika, «Repensar los votos: ¿Más preguntas que respuestas?», Confer 61, n.º 236 (2023): 565-86.

6 Weinig auteurs proberen een theologisch antwoord op het probleem te geven; Uríbarri's poging is de moeite waard, hoewel we er niet helemaal tevreden over zijn, Gabino Uríbarri Bilbao, «La peculiar consagración religiosa», in Raíz y viento. La vida consagrada en su peculiariedad, de Gabino Uríbarri Bilbao y Nurya Martínez-Gayol, Servidores y Testigos 151 (Maliaño: Sal Terrae, 2015), 10-137.

Sr. Roxanne Schares, SSND

Uitvoerende Secretaresse van de UISG

Sinds de XXIIIe Plenaire Vergadering in mei, toen we het gewijde leven vierden: een hoop die transformeert en de 60e verjaardag van de oprichting van de UISG markeerden, zijn we met hernieuwde hoop "samen de toekomst tegemoet gegaan". Tijdens de vergadering van de Delegates Meeting (12-13 mei) hebben we de nieuwe Raad van Bestuur gekozen, met zuster Oonah O'Shea, NDS, als voorzitter, en hebben we een nieuw strategisch plan goedgekeurd, "UISG Calls and Priorities for 2025-2031" (Oproepen en prioriteiten van de UISG voor 2025-2031). En op 18 mei namen veel UISG-leden en -medewerkers deel aan de inauguratiemis van paus Leo XIV op het Sint-Pietersplein.

Tijdens de slotviering van het UISG-programma voor de vorming van vormingsleiders op 4 juli, met als thema Vrouwen van hoop, transformatie bevorderen, ontvingen 46 zusters uit 28 landen hun certificaat van deelname uit handen van Executive Secretary zuster Patricia Murray, IBVM. Algemene oversten, raadsleden, leden van de gemeenschap, mentoren, presentatoren, vrienden en medewerkers van de UISG kwamen samen voor de eucharistieviering en een heerlijke maaltijd, en de nieuwe opleiders zongen hun themalied 'Women with a Global Heart'. Een nieuwe groep zusters is geïnterviewd en geselecteerd voor het programma dat in januari 2026 van start gaat.

Op 8 september organiseerde de UISG een dankbare receptie om zuster Patricia Murray, IBVM, te eren en te bedanken voor haar meer dan elf jaar dienst als Executive Secretary en om zuster Roxanne Schares, SSND, te verwelkomen als nieuwe Executive Secretary. Dit was ook een gelegenheid om onze diepe dankbaarheid te betuigen aan de vrienden van de UISG: diplomaten, algemene oversten en partners in de missie, en om te erkennen dat de toekomst gebaseerd is op dankbaarheid, samenwerking en hoop.

Hoop bleef centraal staan in het leven bij UISG. Zuster Maamalifar Poreku, MSOLA, zuster Roxanne Schares, SSND en drie andere zusters die door UISG worden gesponsord, namen deel aan de wereldwijde Raising Hope-conferentie die van 1 tot 3 oktober in Castel Gandolfo werd gehouden ter gelegenheid van de tiende verjaardag van de encycliek Laudato Si'. Tijdens de openingsceremonie riep paus Leo XIV op tot een "terugkeer naar het hart", omdat alleen daar een ware ecologische bekering kan plaatsvinden. Gedurende de rest van oktober namen de leden en medewerkers van de UISG deel aan belangrijke evenementen van het Jubileum 2025 Pilgrim of Hope, waaronder het Jubileum van Migranten (4-5 oktober), het Jubileum van het Gewijde Leven (8-12 oktober), het Jubileum van Synodale Teams (24-26 oktober) en het Jubileum van de Wereld van het Onderwijs (27 oktober-1 november).

Op 23 oktober vond een historische ontmoeting plaats in het Pauselijk Beda College, na een oecumenische viering in de Basiliek van Sint-Paulus buiten de Muren, die werd bijgewoond door koning Charles III en koningin Camilla tijdens hun officiële bezoek aan de Heilige Stoel. Op verzoek en in samenwerking met de Britse ambassade bij de Heilige Stoel heeft de UISG een ontmoeting geregeld tussen zes zusters en Hare Majesteit koningin Camilla. De zusters vertelden over hun werk en de missie die religieuze vrouwen over de continenten heen verenigt in dienst van de menselijke waardigheid. Vervolgens overhandigden ze de koningin een symbolisch schilderij van zuster Sandra De Filippis uit Uruguay, waarop de gekwetste maar veerkrachtige gezichten te zien zijn van vrouwen en kinderen die mensenhandel hebben overleefd. De zusters waren zuster Roxanne Schares, SSND, Executive Secretary van de UISG; zuster Abby Avelino, MM, internationaal coördinator van Talitha Kum; zuster Patricia Murray, IBVM, voormalig uitvoerend secretaris van de UISG; zuster Maamalifar M. Poreku, MSOLA, uitvoerend medesecretaris van JPIC; zuster Espérance Bamiriyo, CMS, voormalig directeur van het Catholic Health Training Institute in Wau, Zuid-Soedan; en zuster Monica Joseph, RJM, algemeen overste.

Er vonden verschillende andere evenementen en bijeenkomsten plaats die centraal stonden in de missie en het engagement van de UISG.

- De Safeguarding Conference (13-15 juni), georganiseerd door Missio Aachen, werd bijgewoond door adjunct-secretaris-generaal zuster Mary John Kudiyiruppil, SSpS. Het thema was Cultureel gevoelige benaderingen van de bescherming van religieuze vrouwen: hoe kunnen mondiale ideeën worden verzoend met lokale uitdagingen op het gebied van de bescherming van religieuze vrouwen? Deze conferentie werd gevolgd door de jaarlijkse conferentie over bescherming aan de Pauselijke Gregoriaanse Universiteit (16-20 juni) met als thema: Vrouwen van

geloof, vrouwen van kracht, waaraan het uitvoerend team van de UISG, zuster Patricia Murray, zuster Roxanne Schares en zuster Mary John Kudiyiruppil, deelnamen.

- De gezamenlijke UISG-USG Safeguarding Commission heeft twee webinars gehouden over spiritueel misbruik. Op 16 juni heeft zuster Tiziana Merletti, SFP, spiritueel misbruik vanuit canoniek perspectief belicht, en op 3 november heeft zuster Maria Rosaura González Casas, STJ, vanuit psychologisch en spiritueel perspectief een reflectie gegeven over misbruik van volwassen vrouwen in kerkelijke contexten.
- De Pauselijke Raad voor de Bescherming van Minderjarigen (PCPM) organiseerde van 17 tot 19 november een workshop over "Het opbouwen van gemeenschappen die waardigheid beschermen", met de nadruk op het versterken van de bescherming binnen het gewijde leven, waaraan zuster Roxanne Schares en zuster Niluka Perera, RGS, deelnamen.
- Er zijn verschillende webinars en bijeenkomsten gehouden door afdelingen van de UISG, waaronder Catholic Care of Children International (CCCI), Communicatie, Synodaliteit: Gesprek in de Geest en Synodaliteit en Vormen van Gemeenschappelijk Onderscheidingsvermogen, Interculturaliteit, Vorming van Hart en Ziel Leiderschap, en Vrouwelijke Religieuze Theologen.
- Op 1 juli nam zuster Roxanne Schares deel aan de lancering van het jaarverslag 2024 van de Jesuit Refugee Service (JRS), getiteld Journeying with Refugees on a Path of Dignity and Shared Humanity (Reizen met vluchtelingen op een pad van waardigheid en gedeelde menselijkheid). Van 21 tot 23 oktober woonde ze de Internationale Conferentie over Migratie: "Migration, a Pilgrimage of Hope" (Migratie, een pelgrimstocht van hoop) bij aan de Pauselijke Universiteit Urbaniana in Rome, waar ze ook een presentatie gaf. In Mexico-Stad, Mexico, nam ze deel aan de Conrad N. Hilton Convening of Catholic Sisters, van 28 tot 31 oktober.
- Talitha Kum heeft op 24 juli haar jaarverslag 2024 gepubliceerd en zet haar online leiderschapsvorming onder netwerkleden in verschillende landen voort. Van 26 tot 30 augustus vond de Aziatische regionale bijeenkomst plaats in Indonesië en van 30 september tot 3 oktober de Latijns-Amerikaanse en Caribische regionale conferentie in Ecuador. Op 25 oktober ontving Talitha Kum tijdens een ceremonie in Mondovì, Piemonte, Italië, de Res Publica Award 2025 in de categorie "Solidariteit en inclusie".
- De regionale bijeenkomst van Talitha Kum Afrika vond plaats in Zambia, van 15 tot 22 november. Tijdens deze bijeenkomst werden de 2025 Sisters Anti-Trafficking Awards (SATA), gepromoot door Arise, Conrad N. Hilton Foundation en UISG, uitgereikt aan drie zusters, die hun congregaties en leden vertegenwoordigden en die blijk hebben gegeven van uitzonderlijke waarde, creativiteit, samenwerking en loyaliteit bij de bescherming van hun gemeenschappen tegen mensenhandel.

Andere belangrijke gebeurtenissen waren onder meer:

- Een uitstapje van het UISG-personeel naar Bracciano op 24 juni, waarbij ze de eucharistie vierden en hun dankbaarheid betuigden aan zuster Patricia

Murray voor haar jarenlange dienst onder hen. Op 22 september, ter opening van het nieuwe administratieve jaar, kwam het personeel bijeen voor de eucharistieviering in de kapel van de UISG, waarna ze samen een pizzalunch genoten.

- Diplomaten van de Nederlandse, Duitse, Ierse, Israëlische en Britse ambassades bij de Heilige Stoel verwelkomen voor diverse vergaderingen en overleggen.
- Bijeenkomsten met leidinggevende teams van de Conferentie van Religieuzen van Brazilië (CRB) en de Unie van Europese Conferenties van Hoge Oversten (UCESM) en met financieringspartners, waaronder de Conrad N. Hilton Foundation, de GHR Foundation en Porticus.
- Regelmatige bijeenkomsten, zowel persoonlijk als online, van de gezamenlijke commissies van UISG-USG voor onderwijs, vorming, JPIC en bescherming, en van de adviesraad van het Discerning Leadership Program.
- De gebruikelijke vergaderingen met het Dicasterie voor Evangelisatie op 18 november, van de Raad van Bestuur van de UISG op 9 september en 19-20 november met een onlinevergadering van de Delegates Meeting van de UISG, en de gezamenlijke vergadering van de Raad van Bestuur van de UISG en de USG op 21 november.
- Gastheer voor verschillende groepen voor hun evenementen en bijeenkomsten, waaronder de Italiaanse en Romeinse Constellaties, de Nederlandse en Duitse ambassades bij de Heilige Stoel, de Ierse ambassade bij de Heilige Stoel, de conferentie over vier vrouwelijke religieuze stichters, Multimedia International (MMI), SEDOS, VIVAT, de JPIC-commissie, de stuurgroep voor duurzaamheid van missies en solidariteit met Zuid-Soedan.

Samen met jullie vieren we dit nieuwe moment van hoop terwijl we samen op weg zijn naar de toekomst, waarbij we ons inspannen om de dringende behoeften van onze Kerk en onze wereld te onderkennen en daarop in te spelen.

DAGELIJKS BESTUUR VAN DE UISG (2025-2028)

PRESIDENTE	**Sr. Oonah O'Shea, NDS (Australia)** *Religious of Our Lady of Sion*
VICE-PRESIDENTE	**Sr. Graciela Francovig, FI (Argentina)** *Daughters of Jesus*
BESTUURSLEDEN	**Sr. Miriam Altenhofen, SSpS (Germany)** *Missionary Servants of the Holy Spirit*
	Sr. Anna Josephine D'Souza, SAC (India) *Missionary Sisters of the Catholic Apostolate (Pallottines)*
	Sr. Angela Kapitingana, MSOLA (Tanzania) *Missionary Sisters of Our Lady of Africa*
	Sr. Dolores Lahr, CSJ (United States) *Sisters of St. Joseph of Chambéry*
	Sr. Priscilla Latela, RMI (Italy) *Religious of Mary Immaculate – "Claretian Missionary Sisters*
	Sr. Chiara Lorenzato, FMP (Italy) *Franciscan Missionary of Poor*
	Sr. Sylvette Mané, SM (Senegal) *Sisters of the Congregation of Mary, "Mariste"*
	Sr. Maria Filomena Mendoza, OLSH (Philippines) *Daughters of Our Lady of the Sacred Heart*
SUBSTITUTES	**Sr. Maria Yaneth Moreno Rodríguez, SDV (Colombia)** *Sisters of the Divine Savior* **Sr. María Rita Calvo Sang, ODN (Spain)** *Order of the Company of Mary Our Lady*
ALGEMENE SECRETARESSE	**Sr. Roxanne Schares, SSND (USA)** *Institute of the Blessed Virgin Mary (Loreto Sisters)*

SECRETARIAAT VAN DE UISG

Sr. Roxanne Schares, SSND
Executive Secretary
segretaria.esecutiva@uisg.org

Sr. Mary John Kudiyiruppil, SSpS
Associate Executive Secretary
vice.segretaria@uisg.org

Rosalia Armillotta
Assistant to the Executive Secretary
ufficio.segreteria@uisg.org

Financial Administrator
economato@uisg.org

Membership Secretary
contributi@uisg.org

Communication Officer
comunicazione@uisg.org

Coordinator UISG Bulletin
bollettino@uisg.org

Technical Coordinator
tecnico@uisg.org

Coordinator Talitha Kum
coordinator@talithakum.info

Catholic Care for Children International
ccci@uisg.org

UISG Formators Programme
formators.programme@uisg.org

Formation Coordinator
formation@uisg.org

Synodal Initiative
synodality@uisg.org

International Migrants and Refugees Network
rete.migranti@uisg.org

Migrants in Sicily Project Coordinator
lampedusa@uisg.org